

№ 183 (20446) 2013-рэ илъэс МЭФЭКУ ЮНЫГЪОМ и 26-рэ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылІагъ

Физическэ культурэмрэ спортымрэ яхэхъоныгъэкlэ гъэхъагъэу иlэхэм ыкlи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриlэу lоф зэришlэрэм апае щытхъуцlэу «Урысые Федерацием физическэ культурэмкlэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфиlорэр Хъасанэкъо Мурат Руслъан ыкъом — Адыгэ Республикэм физическэ культурэмкlэ ыкlи спортымкlэ и Комитет итхъаматэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир ПУТИН

Москва, Кремль Іоныгъом и 13, 2013-рэ илъэс N 718

— Республикэм хэхъоныгъэу ышІы-хэрэм шъуиІахьышхо ахэлъышъ, лъэшэу тышъуфэраз, — къыІуагъ ЛІышъхьэм къызыфагъэшъошагъэхэм закъыфигъазэзэ. — ШъуиІофшІагъэхэмкІэ, шъузыфэгъэзагъэм екІолІакІзу фышъуиІэмкІэ тыныр къэшъулэжыгъ. Тырэгушхо шъощ фэдэхэр къызэрэтхэтхэм, нэмыкІхэмкІи щысэу шъузэрэщытыр къыхэзгъэщымэ сшІоигъу, джыри тапэкІэ гъэхъагъэхэр шъушІынхэу тышъуфэлъаІо.

УФ-м и Президент иунашъокіэ орден нэу «За заслуги перед Отечеством» зыфиlорэм имедалэу я II-рэ степень зиlэр Мыекъопэ медицинскэ колле-

ЯІофшіагъэкіэ

Тыгъуасэ АР-м и Люшъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан къэралыгъо ыкіи республикэ наградэхэмрэ щытхъуціэхэмрэ къызыфагъэшъошагъэхэм ар къэзыушыхьатырэ тхылъхэмрэ бгъэхалъхьэхэмрэ къаритыжьыгъэх.

къахэщыгъэхэм ятагъ

джым ипащэу Валерий Ковалевым, джащ фэдэу УФ-м и Президент и Щытхъу тхылъ кlэлэцlыкlухэмрэ зихэхъогъухэмрэ олимпиадэм зыщыфагъэхьазыррэ хэушъхьафыкlыгъэ еджапlэу N 2-м итренерэу Георгий Гуляйченкэм къафагъэшъошагъэхэу къаритыжьыгъэх.

АР-м и Ліышъхьэ иунашъокіэ Адыгеим итын анахь пъапізу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиіорэр къафагъэшъошагъ заом, Іофшіэным, Уіэшыгъэ Кіуачіэхэм ыкіи хэбзэухъумэкіо къулыкъухэм яветеранхэм я Совет итхьаматэу Къоджэ Аслъанрэ къэралыгъо академи-

ческэ къэшъокІо ансамблэу «Налмэсым» идиректорэу Бастэ Азаматрэ.

АР-м и ЛІышъхьэ иунашъокіэ лъэныкъо зэфэшъхьафхэмкіэ заслуженнэ щытхъуціэр къызфагъэшъошагъэу ар къэзыушыхьатырэ тхылъымрэ бгъэхалъхьэмрэ къызэратыжьыгъэхэм ащыщых Теуцожь районым ия 4-рэ еджапіэ ипащэу Бэгъ Мариет, зэіухыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Краснодарстрой» зыфиюрэм ипащэу Пэнэшъу Батырбый, мы фирмэ дэдэм иучасткэхэм ащыщ ипащэу Александр Костиковыр, зэіухыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Адыггаз» зыфиюрэм ипащэ игуадзэу Хъокю Ас-

лъанбый, пшъэдэкІыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ общестэу «ЛУКОЙЛ-Югнефтепродукт» зыфиІорэм ибазэу Мыекъуапэ дэтым ипащэу Владимир Гончаровыр, УФ-м следствиехэмкІэ и Комитет следствиехэмкІэ и Комитет следствиехэмкІэ и ГъэІорышІапІзу АР-м щыІэм иотдел ипащэ игуадзэу Даур Айтэч, къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» икорреспондентэу Аджырэ Замирэ, АР-м имэзхэм я ГъэІорышІапІз ипащэу Былымыхьэ Рэщыдэ, нэмыкІхэри.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгь.

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

ИшъуашэхэмкІи

къахэщы

Телефонкіз къатыгъ.
Адыгеим и Къэралыгъо
Академическэ къэшъокіо лъэпкъ ансамблэу
«Налмэсыр» Ульяновскэ
щыі. Культурэм иящэнэрэ Дунэе Іофтхьабзэу
«Лізужыкізм икультур»
зыфиюрэм хэлэжьагъ.

Культурэр къэухъумэгъэным, зегъэушъомбгъугъэным фэші фольклорым къыщыублагъэу Іофыгъоу бгъэцэкіэн плъэкіыщтхэм Іофтхьабзэм изэхэщакіохэр атегущыіагъэх. Дунэе конференцием анахъэу анаіэ зыщытырагъэтыгъэр лъэпкъ искусствэм итарихъ нахьышіоу зызэрэщагъэгъозэщтыр, мылъкушхо хамыгъэкіуадэу культурэм иіофыгъохэр зыщылъагъэкіотэн алъэкіыщт амалхэр къэгъотыгъэнхэр ары.

«Урысыем культурэмкіэ имеридиан» зыфиіорэ фестивалым Санкт-Петербург, Воронеж, Мыекъуапэ, нэмыкіхэм къарыкіыгъэ ансамблэ ціэрыіохэр хэлэжьагъэх. Зэхэщэкіо купым хэтхэм тыгъуасэ къытаіуагъэм тигъэгушіуагъ. Ансамблэу «Налмэсыр» гъунэ имыіэу агу рихьыгъ. Тилъэпкъ къашъохэр, адыгэ шъуашэхэу тиартистхэм ащыгъхэр ашіодахэх, лъэпкъ гупшысэ ин ахэлъэу алъытэ.

Ульяновскэ культурэмкІэ ипащэхэм къызэраІуагъэмкІэ, концерти 3 — 4 къытынэу «Налмэсыр» хэкум рагъэблэгъэщт.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Егъэджэнхэр зэхащэх

Іоныгьом и 1-м къыщегъэжьагъэу гъэсэныгъэм фэгьэхьыгъэ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм кІуачІэ иІэ хъугъэ. Ащ къыхэкІэу гъэсэныгъэм ипащэхэм хэбзэгъэуцугъэм ичІыпІэ зэфэшъхьафхэр агурыгъэІогъэнхэ фаеу хъугъэ. Къагурымы Іохэрэр афызэхэфыгъэным пае УФ-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ иунашъокІэ Урысыем исубъект зэфэшъхьафхэм егъэджэнхэр ащызэхащэх.

Семинархэр федеральнэ целевой программэу «Гъэсэныгъ» зыфиlоу 2011 — 2015рэ илъэсхэм ателъытагъэм щыщэу рекlокlых ыкlи УФ-м ибюджет ащкlэ ахъщэ ыгъэкlодырэп.

Егъэджэнхэр шышъхьэlу мазэм къыщегъэжьагъэу шэкlогъум нэс Урысыем щызэхащэщтых. Ащ фэдэу тыгъуасэ Мыекъуапэ Адыгэ къэралыгъо кlэлэегъэджэ колледжым семинар щыкlуагъ. Ащ хэлэжьагъэх еджапlэхэм, кlэлэцlыкly lыгъыпlэхэм, сэнэхьат зыщызэрагъэгъотырэ ублэпlэ ыкlи гурыт еджапlэхэм, гъэсэныгъэмкlэ

район ыкlи къэлэ гъэlорышlапlэхэм япащэхэр.

Семинарыр къызэlуихыгъ ыкlи зэрищагъ АР-м гъэсэныгъэмрэ шlэныгъэмрэкlэ иминистрэ игуадзэу Надежда Кабановам.

Апэ гущыlэр ратыгъ финансэкономикэ хэхъоныгъэмкlэ Дунэе гупчэм игенеральнэ директор игуадзэу Максим Дулиновым.

— Хэбзэгъэуцугъакіэр гъэсэныгъэм илъэныкъо пстэуми анэсыгъ, ахэр зэкіэри мыщ щызэгъэујугъэ хъугъэх. Ащ ия 2-рэ статья анахь зэхъокіыныгъэхэр зыфэхъугъэхэм ащыщ,

— къы уагъ Дулиновым. — Гъэсэныгъэм исистемэ зэрэзэхэтыр игъэк отыгъэу электроннэ-нэрылъэгъу амалхэр ыгъэфедэхэзэ ащ къызэхифыгъ, упчахэм джэуапхэр къаритыгъэх.

ЗэхьокІыныгьэхэр зыфэхъугъэхэм ащыщ еджапІэм пэмыхьагьэхэм ягьэсэныгъи. Ар гъэсэныгъэм изы лъэгапІзу хэуцуагъ.

Ащ фэд сэнэхьатхэм защыфагьэсэрэ ублэпіэ ыкіи гурыт гьэсэныгьэм июф. Джы хэбзэгьэуцугьакіэм ублэпіэ сэнэхьат гьэсэныгьэ хэтыжьэп, ар гурыт сэнэхьат гьэсэныгьэм изы Іахьэу щытыщт. Аспирантурэр апшьэрэ гьэсэныгьэм изы льэгапізу мэхьу, доктарантурэр гьэсэныгьэм хахыжьышь, наукэм хагьахьэ.

Ащ фэдэу хэбзэгъэуцугъакlэм зэхъокlыныгъэу хэхъухьагъэхэм Дулиновыр къащыуцугъ.

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм ичіыпіэ зэфэшъхьафхэр щыіэныгъэм щыщ шіыгъэнхэмкіэ электроннэ амалхэр зэрэбгъэфедэщтхэм фэгъэхьыгъамг финанс-экономикэ хэхъоныгъэмкіэ Дунэе гупчэм гъэсэныгъэм фэгъэхьыгъэ проектхэмкіэ идиректорэу Олеся Слепушенкэм ипсапъэ.

Щэджэгьоужым Іэнэ хъураер зэхащэгьагь, ащ ыуж упчІэ зи-Іэхэм шъхьафэу Іоф адашІагь. СИХЪУ Гощнагъу.

Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан къытырихыгьэх.

СОЦИАЛЬНЭ ІОФЫГЪОХЭР

Дэхагъэм фэпlугъэнхэм фэшl

Зипсауныгъэ пыч фэхъугъэ кlэлэцlыкlухэр щыlэныгъэм нахь хэщэгъэнхэм, чlыпlэ ащ щаубытыным, сэнаущыгъэ зыхэлъэу ахэм ахэтхэм зыкъызэlуахын амал ягъэгъотыгъэным республикэм мэхьанэшхо щыратызэ loфтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр щызэхащэх.

Мары Адыгэ Республикэм Іофшіэнымкіэ ыкіи социальнэ хэхьоныгьэмкіэ и Министерствэ унашъо зэришіыгьэмкіэ, Іоныгьом и 25-м къыщыублагьэу чъэпыогьум и 24-м нэс республикэм щыкіощт кіэлэціыкіу сэкьатхэм художественнэ творчествэмкіэ яя VI-рэ фестиваль. Ар къыдыхэльытагь ведомственнэ программэу «Адыгеим икіэлэціыкіухэр» зыфиіорэм.

Мурад шъхьа ву фестивалым иІэр кІэлэцІыкІу сэкъатхэм яхудожественнэ творчествэ зыкъегъэІэтыгъэныр, ащ ишІуагъэкІэ ахэр щыІэныгъэм нахь фэгьэчэфыгьэнхэр, акlyачІэ, яшІэныгьэ ахэгьэхьогьэныр, ахэм якъиныгъохэм, ягумэкІыгьохэм обществэм нахь ынаІэ тырегъэдзэгъэныр ары. Джащ фэдэу сабый сэкъатхэр зыпlyхэрэ ны-тыхэми мыхэм яхудожественнэ кlyaчlэхэр къыхэгъэщыгъэнхэм нахь ыуж итынхэ зэрэфаери мы Іофтхьабзэхэм афэдэхэмкІэ къагъэлъагьо ашІоигъу. Фестивалым изэхэщэн къыхэлажьэ унагьом ыкІи кІэлэцІыкІухэм социальнэ Іэпыlэгъу ягъэгъотыгъэнымкlэ гупчэу «Доверие» зыфиlоу Красногвардейскэ районым щыlэр.

Лъэныкъуищ фестивалым иlэp:

— орэд къэlоныр (классическэр ыкlи эстраднэр); — музыкальнэ lэмэ-псымэ-

хэм къягъэ югъэныр; — къэшъоныр.

Фестивалым хэлэжьэщтых сэкъатныгъэ зиlэ кlэлэцlыкlу-хэу илъэси 7-м къыщегъэжьагъэу илъэс 18-м нэс зыныбжьхэр. Ар (фестивалыр) уцугъуитlоу гощыгъэщт. Апэрэ уцугъор Іоныгъом и 25-м къыщегъэжьагъэу чъэпыогъум и 10-м нэс ащыкlощт республикэм икъалэхэм, ирайонхэм.

Ятіонэрэ уцугъом гала-концертыр ыкіи кіэлэціыкіухэм яхудожественнэ творчествэ къэзыгъэлъэгъорэ пкъыгъохэм явыставкэ хэхьэх.

Фестивалым хэлэжьэщт кlэлэцlыкlухэм тафэльаlо текlоныгьэм фэкlонхэмкlэ кlуачlи, щэlагьи къызхагьэфэнэу, loфтхьабзэм гухахьо хагьотэнэу.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Уимафэ шіу, лъытэныгъэ зыфэсшіырэ редакциер!

ЛІышэ Юсыф Мосэ ыкъом, 1921-рэ илъэсым къэхъугъэм, Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэм, исэнэхьаткіэ врачыгъэм иlахылхэм е ар зышlэщтыгъэхэм салъэхъу. А цlыфым къырыкlуагъэр сшlэнымкіэ lэпыlэгъу шъукъысфэхъунэу сышъолъэlу. Полкым къыдыхэтыгъэ цlыф ащ къыкlэлъэlурэр. Тхьашъуегъэпсэу шъосэlо сыд фэдэ джэуап къысэшъутыжыщтми. Социальнэ сетеу «Одноклассники» зыфиlорэмкіэ сыкъэжъугъотын шъулъэкlыщт — Соболев Борис (нахыжъыр).

ШІэхэу къычіатхыкіыжьыщт

Мыекъопэ гурыт еджапізу N 7-м чіэс шъэожьыеу зэпахырэ узэу менингитыр зиізу бэмышізу агьэунэфыгьэр сымэджэщым шіэхэу къычіатхыкіыжьыщт.

Адыгэ Республикэм псауныгьэр къэухъумэгьэнымкіэ и Министерствэ къызэрэщыхагъэщыгьэмкіэ, ащ ипсауныгъэ изытет уигъэрэзэнэу щыт, ищыкіэгъэ уплъэкіунхэр джыри зэ зашіыжыхэрэм ыуж кіэлэціыкіум еджэныр ригъэжьэжьыщт.

Пэтхъу-Іутхъум инэшанэхэр иlэу шъэожъыер сымэджэщым чlагъэгьолъхьэгьагь. ЯтІонэрэ

мафэм ащ илажьэр агъэунэфыгъ — менингитыр къеузэу врачхэм къаlуагъ ыкlи псынкlэу lэзэн lофтхьабзэхэр рагъэжьагъэх.

Еджапізу кізлэціыкіур зычізсми ищыкізгъз іофтхьабзэхэр щызэрахьагъзх, шъзожъыем икласс ис нэбгырэ 25-р специалистхэм — лор врачым, педиатрэм — ауплъэкіугъзх.

«Роспотребнадзорым» Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіапіэ иіофышіэхэм бактериологическэ уплъэкіунхэр ашіыгъэх. Кіэлэціыкіур зыщыпсэурэми ищыкіэгъэ пэшіорыгъэшъ іофтхьабзэхэр щагъэцэкіагъэх.

Адыгэ Республикэм псауныгыр кьэухьумэгьэнымкіэ и Министерствэ ипедиатрэ шъхьаізу Хьаткьо Хъарыет къызэрэти- Іуагьэмкіэ, вирусыр зыщызэпахын алъэкіыщт уахътэм кыкіоці, мэфи 10-м, кіэлэціыкіухэм алъыплъагьэх, сымаджэ хьугьэ къахэкіыгьэп, еджэныри зэпагьэугьэп.

(Тикорр.).

Гъэзетэу «Адыгэ макъэм» бэрэ щылэжьагъэу, зэлъашІэрэ журналистэу БрантІэ Казбек Талъэустэн ыкъом идунай зэрихъожьыгъэр лъэшэу гухэкІ тщыхъоу иІахьылхэм ыкІи игупсэхэм тафэтхьаусыхэ.

Кіэлэегъэджэ шіэныгъэхэмкіэ докторэу, профессорэу Шорэ Ибрахьимрэ Адыгэ къэралыгъо университетым естественнэ шіэныгъэхэмкіэ ифакультет идеканэу Шорэ Жаннэрэ.

Адыгэ

ІЭНЭ ХЪУРАЕМ КЪЫРАТХЫКІЫГЪ

рыщтыгь абхъазхэм. Къурмэныпхъэр — пчэн фыжьыр арыгьэ, мыр анахь былым къабзэу хахыгъагъ. Тхьэлъэlум хэлэжьэрэ хъулъфыгъэ пчъагъэм телъытагъэу атакъэр ыкІи бзылъфыгъэхэм — чэтыр — афаукІыщтыгъэх. Зэкlэ мыхэр тыгъэкъохьагъу мыхъупэзэ, Тхьэм елъэІухэти, шІуабзыщтыгъэх, зэІахыщтыгьэх, агьэкъабзэщтыгъэх. КъыкІэлъыкІорэ пчэды-

Іуагь. Сыда ар къызыхэкІырэр пІомэ, адыгэхэр мызэу, мытІоу чем ехнылышомы мехеппынк учемы мехеппынк зэрэхъугьэр арэу елъытэ Соколовам. Ау пасэм щыІагьэр амышІэми, адыгэхэмкІэ мэхьанэ зиІэ чІыпІэхэр, ежь ашІоигъоу, псыІушъохэм, псынэкІэчъым дэжь чъыгышхо жьаупІэм гьэпсэфыпіэ-гущыіэпіэ гъэіагьэхэр зэрагьэуцухэрэр къыІуагъ. Джащ фэдэу игъонэмыс хъугъэ жым хъулъфыгъэхэр мэпщэ- ныбжыкіэхэм аціэкіэ гьогунапшіэу, хьакіэщым илъ пкъыгьо зэфэшъхьафхэми — Іэшэ-шъуашэхэми, мэкъэмэ Іэмэ-псымэхэми, нэмык пкъыгъохэми тхьэшІошъхъуныгьэ фэмэ-бжьымэр атетэу зэрэщытыгъэм ягугъу къышІыгъ, щысэхэр къыхьыгъэх. ХьакІэщым унэшъо пытэу илъыгьэхэм къащегьэжьагьэу, гущы-Ізу щаюрэ пэпчъ шюшъхъуныгъэшхо акІоцІыушъэфагъэу зэрэгьэпсыгьагьэр къыриютыкыгь. «ХьакІэщ унашъор — адыгэ

Абхъазхэм ыкІи адыгэхэм ятхьэлъэІупІэхэр

Іоныгъом и 20-м, 2013-рэ илъэсым гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэ зыхьырэмрэ Адыгэ къэралыгьо университетым искусствэхэмкІэ иинститутрэ зэдагьэхьазырыгьэ Іэнэ хъураеу «Священные места абхазов и адыгов: традиции и современность» зыфиlорэр Мыекъуапэ щыкІуагъ.

Мы темэмкІэ проектым изэхэгъэуцон ыкІи ащ Іоф дэшІэгъэныр къызыпкъырыкІыгъэр нэбгыритly: гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтым инаучнэ ІофышІэу Хъоткъо Беллэрэ искусствэхэмкІэ институтым ипрофессорэу, искусствоведениемкІэ докторэу Алла Соколовамрэ. Іофыгъо ехьыжьагьэм илъэситІум дэлэжьэнхэ гухэлъ яІ, зэкъош лъэпкъитІумэ тхьэшІошъхъуныгъэр пасэм къыщегъэжьагъэу къыздаштагьэу, ящыІэныгьэ хэпчынэу щымытэу пытэу хэуцуагъэу, лъэпкъ акъылым, шІэжьым а зэкІэ щыщ зэрэхъугьэр гьэунэфыгъэныр игъоу алъэгъугъ.

Іофтхьабзэм хэлажьэхэрэм шІуфэс псалъэкІэ закъыфигъэзагъ гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэ зыхьырэм ипащэу, профессорэу, филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Бырсыр Батырбый. Абхъазхэмрэ адыгэхэмрэ ядунэегурыІуакІэ, ядунэееплъыкІэ зэтехьэу, зэфэдэу, зэригъэкІухэу ахэлъыр зэрэбэр, а пстэумэ алъапсэр шІошъхъуныгъэр арэу зэрэщытыр, гушъхьэлэжьыгьэр лъэпкъхэм языкІыныгьэ икъэкІуапІэу, шІошъхъуныгъэ иныр зэфагъэм, текІоныгъэм уафэзыщэу зэрэщытыр къыІуагъ. Іофыгъо гъэнэфагьэм илъэситІум зыдэлажьэхэкіэ, кіэзыгъэнчъэу гъэунэфыгъэу, къиІотыкІыгъэ хъунэу ылъытагъ, ащкІэ лъэбэкъушІухэр ашІынэу къафэлъэІуагъ.

Іэнэ хъураем иІофшІэн Абхъаз шІэныгъэ-ушэтэкІо институтым инаучнэ ІофышІэ шъхьакандидатэу Р. Барцыц хэлэжьагъ, «Святилище Абхазии в современной обрядовой практике» зыфиlорэ докладыр къышІыгъ. Дин зэфэшъхьафхэм абхъаз лъэпкъым ищыІэныгъэ чыпіэ зэрэщыряіагьэр, тхьэльэ-Іупіэхэм япчъагъэ зэрэбэр, къурмэншІыпІэхэри джы къызынэсыгъэми зэряІэхэр, анадехеІпуІетпечахт от уедх джырэ мафэхэм къанэсыгъэу зэрагъэфедэхэрэр, мэфэшхо мафэхэм ахэр зэрэціыф кіуапіэхэр къыІотагъ. ИсэнэхьаткІэ зэрэархеологым къыхэкІэу, атІырэ Ічашъхьэхэм къачахырэ пкъыгьохэм мы чІыпІэхэм ащыпсэугьэ льэпкъхэм ятхьэшІошъхъуныгъэ къэзгъэнафэхэрэр зэрахэтым анаІэ тыраригъэдзагъ.

Адыгеим ишІэныгъэлэжьэу Хъоткъо Беллэ идокладэу «Кузня как сакральное пространство у адыгов» зыфиюрэр темэ шъхьаІэр къызэІузыхэу гъэпсыгъагъэ. Абхъазхэм ядунэееплъыкІэ Хэгьэгу зэошхом ыкІи илъэс 20-кІэ узэкІэІэбэжьмэ Грузием аришІылІэгъэгъэ заоды жүельэүж зэрэтельыр къыІуагъ. Лъэпкъым сыдигъуи -елы уенид деспынустишескт жьырэм емылъытыгъэу зэри-Іагьэр кІигьэтхъыгь, анахь тхьэлъэlупlэ инхэу кlыщхэр зэрэщытыгъэхэм къащыуцугъ. ІэшІэгъабэр зыщагъэцакІэу, мэкъумэщ Іэмэ-псымабэр зыщашІыщтыгъэ кІыщхэм сыдигъуи Тхьэм ащелъэ ущтыгъэх. Джащ фэдэу унэгъо тхьэлъэlухэри зы унэгъо лъапсэм иехэм мыщ щашІыщтыгъэх. Анахь мэхьанэ зиІэу къэгушыІэрэр мэфэкІ тхьэлъэІум къыщыуцугъ. Ар зэкІэ лъэпкъыр зэхэзыщэрэ, зыхэлэжьэрэ илъэсыкІэ тхьэлъэІур ары. ИлъэсыкІэр къихьагъэу, апэрэ бэрэскэжъыер арыгьэ зытырагьафэщтыгьэр. Мы мэфэ-Іэу, тарихъ шіэныгъэхэмкіэ шхом лъэшэу зыфагъэхьазы- ахэм ахэтыр зэрэмакіэр къы- хэм аготэу, тхьэлъэіухэр аща- *гъэх*

анахь ІэубытыпІэ-ІэпыІэгъу иных. Адыгеим ишІэныгъэлэжьэу Алла Соколовам игущыІэ зыфэгьэхьыгьагьэр адыгэхэм джырэ якультурэ тхьэлъэlупlэхэр дехеппыр ажен изымен изы зэрэхэтхэр ары. Соколовам мы темэр зэхифымэ, зэригьашІэмэ шІоигьоу Къэрэщэе-Щэрджэсым ыкІи Адыгеим арыт къоджэ 26-мэ ащыlагъ, loф ащишlагъ. епунсахт аженши мехелыдА чъыгхэр, гъэхъунэхэр къызэрэхэмынагъэр е къэзышІэжьэу

лъапіэр, шыкур зэряіэр къаіо,

ащ ыужым шхыным хэlэх ыкlи

нэбгырэ пэпчъ ежь шІоигъом

ельытыгьэу Іэнэ пашъхьэм Тхьэм

щелъэlух: хъохъу-тхьэлъэlур зэ-

кІэ ліакъом, лъэпкъым, унагьом

ыкІи ащ ис пэпчъ паекІэ къаІо.

ТхьэльэІур цІыфы пэпчъыкІэ

мэхьанэ зиlэу, игугъэ лъыкlэ-

зыгъахьэу ыкІи къэзыухъумэу

алъытэ. АщкІэ лъэпкъ хэбзэ-

шапхъэу диным епхыгъэхэр

цэхэм е мэзгъчнэ-псыІчшъохэм тысыпіэхэр ащагьэуцух, ащ фэдэ цыфым игугъу щашыжьы, джэнэткІэ фэлъаlox, къэнагъэхэми Тхьэ афелъэlух. Мыр джырэ уахътэм къыхэхьэгъэ

Іэнэ хъураем итемэ епхыгъэ щысэу ежь зыщыгъуазэр ащ хэлажьэхэрэм аригьэшІагь Бырсыр Батырбый. Ежь исабыигьом, илъэси 7 горэ ыныбжыыгъэщт, янэжъ Еджэркъуае тхьэлъэlупІэ Сет Іуашъхьэм зызэрэдищэщтыгьэр. Апч такъыр, гъучІ бзаф зыфэпІощтхэр гьогум апэ къызыщифэхэкІэ «шІоп» аІоти, зэрэчаттэщтыгъэхэм, чыгур амыуІэнэу, ягугьу къышІыгь. Арышъ, адыгэхэми тхьэшІошъхъуныгъи, месты и учеты щэч хэлъэп.

Гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэ зыхьырэм инаучнэ ІофышІэу ЕмыкІ Нурджан ТхьачІэгъ мэз зыфиюрэ тхьэльэІупІэу адыгэхэм яІагьэм икъэбар лъапсэ ехьылІагъэу ыкіи нэмыкі чіыпіабэхэмкіэ дестенускашошески еслеПиш гъэшІэгъонэу къызэхифыгъ. Пашты Мадинэ гущыlэу «ХьакІэщ» зыфиІорэм ижъырэ адыгэ закъохэр ары зиlэхэр, ар хьэзэрэшх унэшъошІыпІэп» ыІуагъ.

ШІэныгъэлэжьэу ЛэупэкІэ Нурбый игущыІэу «Древние святилища и жертвенники Северо-Западного Кавказа», Тхьагъэпсэу Галинэ икъэІотэнэу «К проблеме мифологического сознания адыгов (священные рощи и деревья)» ыкІи Тэу Аслъан адыгэ Іуашъхьэхэм яхьылІэгъэ шъэфхэу къыриІотыкІыгъэхэм адыгэхэм ягъашІэ тхьэшІошъхъуныгьэр ыльапсэу, яшэни, яхабзи, ягупшыси ащ дэІорышІэу зэрэщытыгьэр къаушыхьатыгь. Ау тарихъ гъэзапІэу адыгэхэм ящыІэныгъэ хэхъухьагъэхэм ялъэпкъ дунэееплъык и зэхъокІыныгъэхэр зэрэфашІыгъэхэм, яшІэжь хэзыгьэ-хэчыгьэхэр зэрэфэхъугъэхэми бэ гупшысэу къагъэущырэр. Іэнэ хъураем къыщаютыгъэ темэ гъэнэфагъэр игьорыгьоу зэрэзэхафыщтым, упчабэу къэуцухэрэм яджэуап зэрагъэунэфыщтым цыхьэ фэтэшІы.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр Іофтхьабзэм Іэшэн-хабзэхэу щалэжыщтыгъэ- шъынэ Аслъан къыщытырихы-

ЗэхъокІыныгъэхэм кІуачІэ яІэ хъугъэ

«ГъогурыкІоныр щынэгъончъэным ехьылІагь» зыфиюрэ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэмрэ административнэ хэбзэукъоныгъэхэмкІэ УФ-м и Кодексрэ жъоныгъуакІэм и 7-м, 2013-рэ илъэсым зэхьокІыныгьэхэр афашІыгьэх. Ахэр къызщыгъэнэфэгьэхэ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэр официальнэу къызыхаутыгъэм мэфи 180-рэ зытешІэкІэ, кІуачІэ иІэ мэхъу.

Машинэ зефэнымкІэ фитыныгъэхэр тапэкІэ категории 5-у гъэнэфэгъагъэхэмэ, джы ахэм япчъагъэ 10 хъугъэ, ахэм акlоці джыри 6-у зэтеутыжьыгь.

КатегориякІэхэм ащыщых Tm — трамвайхэр, Тbтроллейбусхэр, М мопедхэр ыкІи квадрицикл псынкІэхэр; А1-р мотоциклхэу зидвигатель куби 125-м емыхъухэу зыкІуачІэ кВт 11-м блэмыкіыхэрэр, В1-р — трициклхэмрэ квадрицикл-

хэмрэ. Джащ фэдэу зэтеутыжьыгьэх автобусхэмрэ пышІэ зиІэ хьылъэзещехемпытиф ејммынествефэв едмехеш.

ТапэкІэ щыІэгъэ водительскэ удос-

товерениехэр зэблэпхъунхэр ишыкlагьэп. Категориеу «М» зыфиlорэр зыныбжь ильэс 16 хъугьэхэм къыдахышъущт. Мопедхэр урысые удостоверениеу нэмык! категорие зытетхэр зиІэ пстэуми зэрафэнхэ фитых.

Категориехэу «А» ыкІи «В» зытетхэр къыдэзыхы зышІоигьохэм ежь-ежьырэу загъэхьазырын фитхэп.

Машинэ зефэнымкіэ фитыныгъэ къыдахыным пае ушэтынхэр атыхэ зыхъукІэ автомат шыкіэкіэ Іоф зышіэрэ автомобильхэр агъэфедэн фитых, ау ащ фэдэ автомобиль закъохэр арых ныІэп нэужым зэрафэн фае хъущтхэр.

Зещакіохэм категориеу яІэн фаер зытет удостоверениехэу Урысыем къыщыдахыгьэхэр амыІыгьхэ зыхъукІэ, зефэн фитыныгъэ яІэщтэп. ІэкІыбым къикІыгьэхэри ащ къыхеубытэх. Мы шапхъэр зыукъохэрэм тазырэу сомэ мин 50 арагъэтыщт.

Къэбарыр хэутыным къыфэзыгъэхьазырыгъэр МЭЩЛІЭКЪО Саид.

ЛИТЕРАТУРЭМ ИНЭКІУБГЪУ

Пэублэ гущыІ:

Писателым итхыгъэ къапштэу, романэу е повестэу орэхъу, ухэджыхьэу зебгъажьэкіэ, умышіэрэ ціыфэу урамым узыщыіукіагъэм фэд, пшІогъэшІэгъонэу апэм

зыфэогъэнэІуасэ. Узаджэрэр угу рихьыгъа, хьаумэ лъэныкъо горэмкіэ

гум къеlагъа, ціыфыр къыздикіырэм, зыщыщым, гумэкіэу зыуж итым нэужкіэ узэрэкізупчіэрэм фэдэу тхылъым зэрэпсаоу упкъырыхьэмэ пшіоигъоу узыіэпещэ. Ащыгъум дунэе нэфым узэрэтетри пщэгъупшэжьы, зыпари зэхэпшіэжьырэп; зэхэпшіэрэ закьор ебгъэжьагъэу узаджэрэм икіэух-ухыпіэ узэрэнэсыщтым пшіуабэ дэшіэ; ары, ары уизэхашіэ зыіэ иль хъугъэр джа закъор ары! Ащ фэдэ нэгъэупіэпіэгъухэр зэрэіэшіу дэдэхэр! Зэрэльэпіэ дэдэхэр а охътэ-лъэхъанхэр!..

Джащ фэдэ пычыгъо заулэ, силъапізу гъззетеджэр, урысмэ зэраlоу, тивкусхэр зэтефэхэмэ, ори зэхэозгъашlэ, хьау, озгъэушэты сшіоигъу мыщ къыкіэлъыкіоу...

- «...Беслъан, Мырзэбэч, Индрыс ахэтэу шыуибл ягъусэу Рэмэзанрэ Ситченкэмрэ зэрыс линейкэм Яхьыер яшыкуаоу, станицэм дэхьагьэх. Ахэр Журавиным иунэ екІолІагьэх. Урамым тет цІыфхэри, щагумэ адэтхэри ахэм акlэльыпльэщтыгьэх, зэупчІыжьыщтыгъэх.
- Гля, черкесы! егъашІэм ахэр ымыльэгьугьэх понэу шьуз хэкотагьэр игъунэгъу бзылъфыгъэм еупчІы: — Чи на ярманку? Ни якого товару не бачу...

— Балакають, шо Маруську якись черкес засватал...

Журавиным дэжь Іухьэхи къызэуихэм. питэштэжтый. кІэлэцІыкІуи Іэгтоблэгъум щыІэр къячъэлІагъ. Журавинымрэ Ситченкэмрэ аlэгъуапэхэм шэкlхэр къящэкІыгъэу, ІэплъэкІ хэдыкІыгъэ фыжьыбзэхэр атэмашъхьэкІэ къызэпырыдзыгьэу абгьэгукІэ къяпхэкІыгьэу, Рэмэзан Іитіумкіэ ыіыгьэу Степан иунэ къикІыжьыгъэх. Степан четвертыр ыблыгу чІэтыгъ.

- Сваты, сваты! — къэзэрэгъэгушІуагъэх кіэлэціыкіухэр.

Марие иунэ пэблагъэ зэхъухэм, ахэм яІэгуи цІыфыбэ къэзэрэугъоигъэу дэтэу алъэгъугъ. Хъулъфыгъэ нэбгыраби, бзылъфыгъэхэри чэум къыкІэрытхэу къаплъэщтыгъэх. Бэ дэдагъэр кІэлэцІыкІухэр ары. Ахэр къезэрэфэкІыхэу Іэгуми дэтыгьэх, къэлэпчъэжъыеми Іутыгьэх.

Мосэрэ Беслъанрэ зэрыс линейкэр

урам къуапэмкІэ дагъэчъэхи къэуцугъ, Рэмэзан урыс кІэлитІур игъусэу пшъашъэм иlэгу екlугъэх, ау ащ узэрэкlорэм тетэу удагьэхьанэу щытыгьэп.

- Типшъашъэ уасэ иI, къыІуагъ къэлэпчъэжъыем анахь пэблэгъэ лІым. Ыпкіэ къэшъумытэу шъудэдгъэ-
- хьащтэп!
- Сомитф шъосэты, ыlуагъ Степан.
- Хьау, макІэ...
- Шъудэдгъэхьащтэп, шъудэдгъэхьаштэп! — кlэлэцlыкlухэр къапыбэнагьэх.

Ситченкэм ахъщэжъгъэир бжыбэу иджыбэ къырихи кlалэмэ ахитэкъуагъ,

- адрэхэри зэрэгьэкуохэу зэхэбэнагьэх. СомипшІ, — ригъэхъугъ Степаны ахъщэу ытыщтым.
- Maкlэ, къеуцолlагъэп джыри лlыр. Ащ нахь лъэпlaly тэ зэрэтщэрэр...
 - Зы сомэ къесэгъэхъу!
 - Тызэзэгьыщтэп...
 - ПшІыкІутІу...

Бэдзэрым зэрэщызэдаохэрэм фэдэу зэдаощтыгьэх, зэрэгьэчэфыщтыгьэх. Ащ фэдизым Степан ыкІыбыкІэ къогъэбылъхьагьэу аркъы апчышхор ыІыгьыгь, къымыгъэлъагъоу.

— Мыри къытесэлъхьэ, — ыІуагъ

— Надо попробовать! — ыІуагь лІым. ЦІыфэу чэум Іут пстэумэ Степан бжъэхэр афригъахъозэ рекlокlыгъ.

лІым.

ъэпкъым

Ащ фэдизым Мосэрэ Беслъанрэ ахэм алъыплъэхэу чэу къогъум къотыгъэх. Беслъан ылъэгъурэр шюгъэшюгьон дэдагъ. Рэмэзан урысмэ ахэкІокІэжьыгьапэу, гьэшІэгьонхэр ариІомэ, ыгьэщхыхэу ахэтыгъ. Ащ хьалыгъу хъурэешхоу, плъыжьыбзэу зэрыджэ къутамэхэр къызытещырэр, ІитІукІэ ыщэигьэу къэлэпчъэжъые дэдэм Іутыгъ.

Урыс зэхэхьэкІэ-зэхэкІыкІэхэм, хабзэхэм Рэмэзан афэlазэу къычlэкlыгъ. Ащ апэ дэдэ Мосэ гу зылъитэгъагъэр, Марие къыщэным янэ-ятэхэр къызеуцуалІэхэм, станицэм кІонхи пшъашъэм иlахьылхэм адэгушыlэнхэ фаеу зэхъур ары. А лъэхъаным бэрэскэшхор аубытыгъэу щытыгъ ахэмэ. Ар темыкІзу къэщэн-дэкІон Іофхэр къырахьыжьэрэп. ЗэрэхъурэмкІэ, ІутІыжъыр — пасхэр темыкІзу а Іофым пае станицэм укІо мыхъунэу арыгъэ. Ар ежь Рэмэзан къари/уагъ. Ыужым Мосэ Ситченкэм зеупчІыми къыушыхьатыгь. Ащ фэдэу урысмэ яхабзэхэм Рэмэзан зэращыгьуазэр Мосэ ыгъэшІэгъуагъ. Ащ фэд джыдэдэми Мосэ зи зыхимышlыкlырэ хэбзэ Іаджи Рэмэзанэ фэчэфэу, къахэхъухьагь понэу зэшуехых, ипаюкіэ ахэмышіыкіыжымэ, ахэкіокіэпэщт. Ары Мосэ ыгъэшІэгъуапэрэр: ежь нахыыбэрэ урысмэ ахэт, яуалІэ, ау джы зэрихьылІэгъэ Іофтхьабзэмэ ахишІыкІыщтыгьэр мэкІагъэ. Рэмэзан нэмыlэмэ, егъашlэм ахэм яхабзэхэмкІэ псэущтыгьэм фэдэу ахэт.

Бжъэ зырыз джыри афригъэхъуагъ Степан. Джы нахь къафэчэфхэу щагум дэт цІыфхэр къадэгущыІэхэ хъугьэ. Сыдэу щытми, Степан сомэ пшІыкІутф ытынэу ары зэрэзэзэгьыгьэхэр.

- Къащэфыгъах! — гушІозэ къыІулъэдэжьыгь Яхьыер, джы нэсы акІэрыхьагъэу ціыфмэ ядэюу щытыгъэти. — Степан къысијуагъ: Мосэ Іорэмыкі, шіэхэу тыкъеджэщт...

Рэмэзан Степанрэ Ситченкэмрэ къы-

— Горилка добре! — ыгу рихьыгь готхэу къэлэпчъэжъыем дэхьагъэх, унэм ращагьэх. Яхьыер чьэзэ ахэм акlэхьагь; унэм щающтхэри, зызэрэщашыщтыри ылъэгъумэ шІоигъу. Джы нэс ымылъэгъугъэ шіыкі эу зэрихьыліагъэхэр ащ шІогъэшІэгъон дэд.

Унэшхоу зэращагъэхэм ит столым ыгузэгу Рэмэзан хьалыгъур тыригъэуцуагъ, Степан джыри зы аркъ апчышхо ащ гуигъэуцожьыгь. ТІэкІу зытешІэм лы гъэжъагъи, хьалыжъохэри, пирогхэри столым къытехьагъэх.

Насте пшъэшъэ заулэ игъусэу Марие къыращагъ. Ньюу щытым Марие хьалыгъур ригъэлъэгъугъ:

 Уипсэльыхъо къаригъэхьыгъ, удакІо пшІоигьомэ, мары шъэжъыер — бзы, пшІомыигьомэ, зэрэщытэу фырягьэхыжь...

Марие ынэгу тэпым фэдэ къэхъугъ, ышъхьэ риуфэхыгъ. Ащ дэжьым Насте къеlушъэшъагъ, тlэкlу къетlыргугъ. Мэкіэ-макізу Марие столым къекіоліагъ, ыІэ кІэзэзэу хьалыгъум кІэрылъ шъэжъыер къыштагъ, хьалыгъур зэфэдитоу зэгуиупкІыгъ.

– Шъукъедж псэлъыхъом, — ыІуагъ нью шытым.

Нэбгырэ купышхо зэхэтэу икlыхи, Мосэ ягъусэу къихьажьыгъэх. Хьалыгъоу Марие зэгуиупкІыгьэр Насте бзыгьэбзыгьэу ышІи зэкІэ щысымэ афигощыгь.

ПхъугъэкІуатэ ашІэу ары а ешхэешъом къикІыщтыгъэр. ШІукІаерэ зэхэсыгъэх, насыпышІо хъунхэу, ягъогуи псынкіэ къафэхъунэу — бэ къыраюлІагьэр. Пшъашъэм иІахьылхэр къадежьэхи шъузыщэхэр къежьэжьыгъэх. Ахэр куитІумэ арысыгьэх, плъыжьымрэ фыжьымрэ къябэкІэу пкІырапкІынагъэх. Ежь цІыфхэми шыхэми къэгъагъэхэр ахэшІэгъагъ. Гъогум зэрэтыраузанкІэу линейкэм ыуж ит шыумэ нысэщэ орэдыр къыхадзагъ...»

КЭСТЭНЭ Дмитрий. «ШЭУДЖЭН МОС» (н.134 — 137).

«...Шъэогъухэри дэгъух. УакъыдекІокІын плъэкІымэ, яІофхэм уахэтэу, якІэлагъэ дебгъаштэу щытымэ. Ау о пшъхьэ хэгьэнэгьэ зэпытэу, бэрэ къыпылъынэу ахэми бэ ахэтэп. Пщымафи ишъэогъумэ анахыыбэхэр зырыз пызыжьыгьохэу пызыщтыгьэх, ахэр мыдрэм фэдэу епхыгъагъэхэп...

Пшымафэ анахь шъэогъу благъэу къыфэнэгъагъэр ХъукІанэкъо Темрыкъу ары. ЯцІыкІугъом Іаджыри зэзаохэу къыхэкІыгъ. Пщымафи къыпфигъэгъун щыІагьэп, Темрыкъуи ащ нахь къаигьагь. ЗэкІэри зилэжьагъэр яхьэблэлІ лъэбыщэу Хьамтыу арыгъэ. Моу щагум дэкІыхэу псыхъо нэпкъым зэрэтехьэхэу адрэр хьампіэюу тес, ыіэхъомбитіу ыжэ делъхьэшъ, къэзэкъ бзылъфыгъэу псырыкіым щылажьэрэмэ яшъуе, етіанэ къыlухьагъэ щыlэмэ зэхаригъэхэу elo: – Джахэр ары щыбгьэІэнхэ фаер!

Ащ любовэу ахэлъыр! КІэлэцІыкІухэр зильэгъурэм apelo:

– Уатакъа, уанакla? Темрыкъо сыдигъуи ыбгъэ къырегъэуцукІы:

– Сыатакъ!

— Ащыгъум къэгъэлъагъу!

КІэлэцІыкІухэр зэтеуІохэу къырагъажьэщтыгъэ...

Джаущтэу зэзаохэзэ, зэпый хъугъэхэу, ящагумэ адэхьажьыщтыгъэх, ау къыкІэлъыкІорэ мафэми, сыда ябгъэшІэщтгъагъэр, зэдэджэгущтыгъэх. ЕтІанэ зы мафэ школым зэдычІэхьагьэх, зы парти зэдыдэсыгьэх, тІури дэгьоу еджэщтыгьэх, ау шІукІаеу бзаджэщтыгьэх. ЕджапІэр къызаухым тракторнэ бригадэм учетчикэу фэхъугъ, колхозым, МТС-м иІэшъхьэтетхэм ахэтэу, ащизым фэдэу сэмэркъэухэри адишіэу плъэгъущтыгъэ. КІэлэ чанэу, ицыхьи зытелъыжьэу, зыми зыфимыгъэцІыкІоу, чыпі зэрытыри къыгурыю Темрыкъо къэтэджыгъ. Ежь къалэм еджакІо кІуагъэп, ау ышнахьыкІэ педучилищым чІигъэхьагъ, ригъэджагъ. «Тэ тыІофэп ахэр ерэджэхэри», ыІощтыгьэ, ышыпхъунахьык и медицинскэ училищыр къыригъэухыгъ. Ятэ заом кІон зэхъум нахьыкіэхэр ціыфы ышіынхэу, ригъэджэнхэу къелъэІугъагъэти, ар Темрыкъо ыгъэцэкІэжьыгъ. Ау ятэ къыримыІуагъэми, Темрыкъо къытефэрэр зэришІэщтгъагъэм укіэмыупчіэжь.

Мафэ горэм ащ Пщымафэ мырэущтэу къыриlуагъ:

- Сыда угу хэлъ шъыпкъэр? УигъашІэм мырэущтэу ухэтынэу теуубытагъа? Сыда зыфапІорэр? — ымышІэрэм
- фэдэу мыдрэми зишІыгъ.
- Джа узэрэхэтыр ары. Хъущтэп ар. Мыдэ къысэдэlу сэ къыосlощтым. Шъхьаныкъомэ Мариет aloy пшъэшъэ

дэхэціыкіу горэ яІ. Ошіэн фае, умышіэ хъуна зы къуаджэ къыбдыдэсыр? Ащ фэдизэу нэм къыкlапкlэрэмэ ащыщэп, укІытэпхэ цІыкІу, ау хъупхъэ, ІофшІэным къыкІэхъухьагъ, ошІэба Мариет?

— Сыда сэшІэмэ?

А пшъэшъэ нэгъыф цІыкІур, игъашІэм амыгъэшхагъ піонэу одэу, нэтіупціэ плъакІэ иІэу Пщымафэ ылъэгъугъэ фэд, ау ыгу рихьыныр хэгъэкlыри, щыlэкlи щымы!эк!и игъаш!эм ыгу къэк!ыныеп. Ащ игугъу Темрыкъо къызкіишіырэм гу лъитагъ ыкІи зи къызэримыкІыщтыр гуригъаloу дэгущыlэжьыгъ.

- ОшІэмэ... дэгъу дэд. Адэ джа Мариет цІыкІум сишъыпкъэу сыдэгущыІагъ.
 - Сыда епІуагьэр?
- Есіуагъэр арэп гъэшіэгъоныр, къысиlуагъэр ары нахь. Джары «узэемажетидь «и медоахшим медоахшим зыкlalуагьэр, а цІыкІужъыер къызэрэздэгущыІэжьыгъэр о зэхэпхыгъагъот. Зыпчыхьэ Шъхьаныкъомэ адэжь сихьэгъагъ, сэщ нахьыкІэ куп исыти, зыкъа эти къик ыжьыгъэх. Сэ пшъашъэм сыкъыдинагъ. «Сыда мы ХъукІаныкъом ыгу хэлъыр, типшъашъэ дэжь къызкІэкlуагъэр?» аlуагъэщтын, ябынмэ пшъашъэм ышнахьыкІэ цІыкІуи къырагъэхьагъ. Ау сэри сшІэн къэсымыгъоты хъуна, кlалэр гъунэгъумэ адэжь сlофыти

тизакъоу тыкъызэнэм, силъэгъун пшъашъэм есіотагъ. О къыбдакіомэ пшіоигьоу лыкоу сызэрэбгьэкуагьэр есуагь...

- Ащ фэдэу сэ зыгорэм узгъэкІогъагъэу къэсшІэжьырэп.
- Шъыпкъэ, о зи къысэпІуагъэп, ау о слъэгъурэм зыгорэ къэоlофэ дунаир къутэжьыщтми къутэжьын. Ары сэю, ощ пае пшъашъэм сепсэлъыхъуагъ. Тезгъэфагъ, сыхэукъуагъэп! Ежьыри лъэшэу ыгу урихьэу къычІэкІыгь. Ащ Іушыгъэу къысиюжьыгьэр! «Яни сянэм фэдэу сІыгъыщт, орэмыгумэкІы, ащ фэдэ горэ зэфамышіэжьэу ціыфхэр зэкіыгъухэрэп» къысиlуагъ. Хъупхъэба, ы?

Пщымафэ зи ымыюжьэу къежьэжьынэу фежьагь, арэу псынкізу яни фиіыгъынэу къызкlеуцолlагъэри ымышlэу, цыхьэмышІыныгъэ горэм къызэлъишта-

· Тэ уежьагъа? Мо къэуцу зэ!

Аукъодыеу узіэкіэкіыжыщтымэ Темрыкъо ащыщэп, ащ зыгорэ рихъухьагъэмэ зэкlакlо ышІырэп, етІани ежь имыІофэу зыгорэм иІоф зыхъукІэ. Джыри ышъхьэп ныІа игумэкІыр, ежь боу шъуз дахэ иунэ ис. Къэlаби ыlэгъуапэ ыубы-

- Сыда, Мариет уфаеба? Пшъэшъэ дэя!
 - Дэй clyaгъэп шъыу...
 - Къэмыюми къэсшіэгьах, а къапіомэ

Адыгэ макь

ЛИТЕРАТУРЭМ ИНЭКІУБГЪУ

ихъарзынэщ

пшІоигъуагъэр. Ау упэгэным уиІоф тетэп, синыбджэгъу. О чІыпІзу узэрытым уегупшысэжьыми зи фэІуагъэп. Илъэс пчъагъэ мэхъу уянэ тхьамыкІэр пІэм хэлъ, ори бзылъфыгъэ къыбдэмылажьэу ухэт, кІо уесэжьыгъэшъ, зэхапшІэрэп нахь, боу къинышхо птелъыри, зыкъом фэбэгъон! Мариет мыдэхэшхоми, пшъэшъэ хъупхъ, яни лэжьэкІошху. «Янэ еплъыри ыпхъу къащэ» хьаулыеу аІуагъэп!) Бысымгощэ дэгъу хъущт, уяни пфиІыгъыщт. Ар пфэзышІэнэу хэта о бгъотыщтыр?!

— Сэрэмыгъотыба... Джы нэсыфэ сянэ сlыгъыгъэ, джыри сlыгъын... Ашъыу, къэзымыщэгъахэхэри щыlэх!

— Къэзымыщагъэм уемыхъуапс. Къы-

сэдэІу, а Мариет непэ угу римыхьырэми, неущы угу рихьыжьын. Къэзыщэгъэ пстэуми зыфаер къащагъэу яунэ ис пшюшымэ ухэукъо, сыд пшюшыра о зыкlаlорэр: «Узыфаер умыгьотэу, бгьотырэм уезэгъэу ущыl»? Ар зыlорэм тхъагъокІэ eloy къыпшІошІа? Орырэ сэрырэ тызэлэгъу, тызэныбджэгъу, ощ нахьыбэ сэшІэ сэ сІонэп, ау зыгорэм уеуцоліэн фаеу мэхъу, о зэрэпіоу щы акі эри кіорэп, сиблагъэ. Джы щы акі эу уи і эр шы акі э хъун эу шытэп. Егупшыс, Пщымаф, Мариет фэдэ пшъашъэ непэ зыІэкІэбгъэкІмэ, неущы ащ фэди умыгъотыжьынкІи мэхъу. Сэ о шІу къыбдэхъумэ сшІоигъу, сэ сыфитмэ тикъуаджэ хэгъэкіи, тихэку исмэ анахь пшъэшъэ дэгъури къэозгъэщэн, ау піэхъомбэшхо зэрымытым сыд пае піэхъомбэжъые ибгъэуцон? Арышъ, къонціэу зимыс, умыпаг, мы зымкіз сэ къысэдэіури нахьышіу!..

Пщымафэ фэягьэп, боу риlонтlыхьагь, ау сыда ышlэщтгьагьэр, Темрыкъо адрэ чылэ кlалэхэри къыгоуцохи, фэмыхъужьэу рагьэуцолlагь. Ишъэогъумэ зэраlоу хъун, бжыхьэпэ пчыхьэ горэм Мариет къыщагь. Джы фэдагьэп а лъэхъаным, къэзыщэгьакlэр агьэшъэоныр нахь хэбзагь, арти, Темрыкъо зэрищэлlэжьыгъэ. Ащ лъэшэу дэгьоу нысащэр зэригъэзекlуагъэ...

Ары, Пщымафэ къыщагъэр бысымгощэ дэгъу хъугъэ. Мариет чэщи мафи тыс иlагъэп, колхозым loфышlэ кlощтыгъэ, унагъори ыlыгъыгъ. Од цlыкloy, джыдэдэм къызэпыкlыным фэдэу чъэ хъумэ, Пщымафэ ыгу егъущтыгъэ, ежьыри зэрилъэкlэу деlэщтыгъэ, ау гъэпсэфыгъо сыхьат мы шъузым къекlущтыгъэп. Етlанэ кlалэхэри къыхэхьагъэх. Пшъашъэрэ кlалэрэ фипlугъэх. Ными «мы бжыхьэ блэсщыжьыхэнэп» нахь макlэу ыlo фежьэгъагъ. Ар лъэшэу рэзагъэ инысэкlэ, мыпшъыхэу, ылъэ зэрэтет зэпытым пае ыloy къыхэкlыщтыгъэ:

— Зыгъэпсэфыба, нынэ... Зэкlэри непэ пшlэмэ, неущы сыд пшlэжьыщт?

— Іофыр уухына, нан? Іофыр сэрэухыри зэщым сигъэлІэн! — ыІощтыгъэ нысэм».

ІЭШЪЫНЭ Хьазрэт. «ПСЭМ ФАБЭ ИКІАС». Роман. Журн. «Зэкьошныгь», 1981, N 4 (н. 4 — 7).

«... Муза, — ытхыщт ащ, — легкий друг Мечты, К пределам Азии летала. И для венка себе срывала Кавказа дикие цветы...» Зэритхы пэтзэ, джау сыдми, зигъэ!эпэпц!ыйзэ, мыдк!э щыт къэгъэгъэ дахэми зыкъыфикъудыинк!и мэхъу. Зыкъыфищэймэ къыпъшюфэнба, хьау, нэшъу хъужьына, къылъэгъунба мыщ лъыкъэ-псыкъэу зэхэгъупцыхьажыыгъэу ц!ыфы шъхьэр, сэ сшъхьэ пыупк!ыгъэу, мычыжьэу зэрэщылъыр, ым, мо т!эк!у дэд ны!эп модрэмэ зэрапэш!одзыгъэр, гъогу нэпцэ уц к!ырым хэлъ умы!ощтмэ! Ым?

Такъикъ заулэкІэ узэкІэІэбэжьмэ, мо ыпшъэрэ урысыдзэм ипытапІэ шыкузэкІэтэу къыдэкІыгъэр, къушъхьэбг гъогу мышъо-мылымкіэ къечъэхызэ, кіэкі хьазырэу къызщигъэзэщтым, мыжъобгъу цакіэм ридзыліи, кушъо бэщыр зэпикІыкІыгьэ. Къэзыубытыжьын щымыІэу чъыгэе пхъэчэе ушъагъэр кум къиукlорэикІи, мэз чІэгь льэгуахэмкІэ еукІорэехыгъ. Пхъэчаим ышъхьи къытыриутыгъ... Непэрэ лъэхъаныр арыгъэмэ пхъэчаим илъыгъэм «груз — 200» aloни урысмэ тамыгьэ тырадзэщтыгьэ, хьыльэ къызэрыкІуагъэп е нэмыкІ горэ къыфаугупшысыныещтын — урысхэри къэугупшысыкІэм фэіазэ хъугъэх зыпари рагьающтыгьэп. Ау пасэр арыгьэ мыр зыхъугъагъэр, нахь тэрэзэу къызэрэпоштыр а лъэхъаным къэгьотыгьоягь: черкесмэ ашъхьэ пыупкlыгьэхэр арыгъэх ныІэп. Щыгъущыпсыр Іужъоу зэхэшІыхьагъэу хэлъыгъэх. Ардэдэу анэгукІи шІэжьыгьоягьэхэп.

Таущтэу аlора, урыс мужикым игьом Тхьэм ельэlунэу ышlэрэп, ым? Кульэшъу шlыжьыгъуи ригьэфэжьыгъэп. Джары шыкуаом къыщышlыгъэр...

Засс инэралыр щтапхэкіэ умыгугъ — ліэблэнэшхоба, ей-ей! Ащ ыгу къэкіыщтым фэдэ зыгу къихьан бзылъфыгъэтіысэу ныбжьи къылъфыжьынэп. Мары, сэщ фэдэ тхьапш Санкт-Петербург, Академием, ащ аригъэщагъэр? Нэмыкі нэмыц ученэхэр ары Іуагъэ зыдишіыгъэхэр. Хэт ышъхь узышъхьасыщтыр! Ученэми ар ящыкіэгъэшху, адэ, боу ящыкіэгъэ дэд!

Шъыпкъэмкіи, енэгуягъо мы черкес ціыф ціыкіум иакъыл имыежьыкіэ, ы, кіэлъэныкъощэ lae хъугъэкіэ?! Зэщыкіукіыгъэпэн шъуіуа? Арымырмэ зызэригъэпсырэр къашіэн алъэкіырэп. Джырэ ныбжьыкіэмэ зыфаюрэ крышэр ежьэгъэпэнэуи?

Хьау, хьау, бытырбыф къэлэдэс шіэныгъэлэжьмэ (!) зэрэрагъашіэ, ачэ

кlэунэп, черкесым иакъыл зынэсырэр! Дэгъоу, ежь, Засс зыфаем фэдизэу! Урысыеми къышъхьэпэнба шъыу!

Арымырмэ, гум лъыпціагъэр дагъэуцо. Къатиныжъ ціыкіух. Ерыпыжъ закіэх: моу хьандэчым дэуубытагъэхэу, джырымэ гугъэпіэ цыкъэ яіэжьэпышъ зыкъатыщт піоу угушіозэ, уемыжэгъахэу нэфэшъхьаф лъэныкъо анэмыізу къыщычізух, сэшхохэр къыщыптырагъабзэх. Джары ежь, Засс, иакъыл къымыубытырэр, хьау, зылъигъэіэсын ымылъэкіырэр: сыд, сыда пшъы ежьхэм, ый, бгырысхэм, анахь лъэшым, бэ дэдэкіэ анахь кіочіэшхом зыіуагъэкіэнышъ дэгущыіэнхэу, дэгущыіэнхи зэзэгъыныгъэшіу горэ къыдагъотыныр зыкіызэрамыпэсыжьырэр?..

Засс инэралри — зы тхьагъэпцІыжъ. Ари — орэкъошъуапэ. Джыри ащ сэ къыфэзгъэзэжьыщт. Къыфэзгъэзэжьынэуи тефэ. Сэры шъхьаем, усэзэхэлъхьакІом, цІыфхэр, хьау, лъэпкъыр зыщыгугъырэ джэгуакlом, ышъхьэ щыугъэ Бытырбыф чыжьэм дэс шІэныгъэлэжьмэ къырагъотагъэм, нахь тэрэзба, ыы, шъущызгъэгъозэжьмэ? ХэшІыкІ фышъуиІэнба, мардж! Ым, джэгуакІоба, сыд Іо фаемэ зышъхьэр. Орэд къызэрыкІохэп ныІа лъэпкъым фызэхилъхьэщтыгъэхэри?! А лъэхъаным джы «Писательмэ я Союз» зыфатІорэри щыІагьэп. ЩытхъуцІэхэри «Народнэ писатель» тІози афэтыусыщтыгьэхэп. Ащ паекіи хэтрэ джэгуакіуи, джэгокіо шъыпкъэмэ, иlэпэlэсэныгъэ зылlэужыгъори гъэунэфыгъуаещтыгъэп. Ы?

ДжэгуакІор сыдигъокІи, джэгокІо хьалэлыр ары зигугъу къэсшІырэр, къонтхъым пылъыгъэп, хъэлкъым ихэкужъ-итэмэкІыжъхэр ары ыгу зыхэтІагъэр... Зао къэхъумэ пыджапІэм адыІухьанри итхьэлъан, ау чэтэзэхэуапІэр арэп ичІыпІэр: нахь бгы хэІэтыкІыгъэ гор е мычыжьэу щыт чъыгыжъ пъэгэжъ гор. Ахэр зимыгъотхэрэм—онэгум нахь лъаги ищыкІэгъэжьэп, адкІз къэнэжьырэр, сэрмафэ, ежьыр зихьылъэр. Ежьыр!

Джащыгъум бгъуитІумкіи зэолізу зэпэ-Іууцуагъэмэ джары кіуачіз къахэзылъхьэрэр— мо лъэгапізмэ е джаргъэн онэгум къышъхьэщыплъыкіырэр! Ар джы зыгорэущтэу Тхьэми фэд — джэгуакіори, мо тамбыррыплъэ усэзэхалъхьэри. Чан дэдэх ынэхэр, игулъыти мэбыбы. ЫІэгу, ыІэгу итым фэдэу хэтрэри Іупкізу елъэгъу. Джы къэулэжьырэр ары дэгъуми-дэими неущ хъадзіус Іанэу пфашіыжьыщтым е зэіукіэгьэ купым ыпашъхьэ щытхъоу пфыщаюжьыщтыр. Пфыхахыгъэ орэдэу, дэгъодащэ горэ зимыlэ щыlэп шъхьае, зэманхэми зэlэпахыщтыр. Апхырыкlыщтыр. Ары адэ! Ижърэ урымымэ акlырэплъыхэба, черкесхэми арары ар къабылы зэращыхъурэр, лlыхъужъыгъэ зепхьагъэкlэ сыд, ар юфым ызыкlэлъэныкъу ныlэп, адрэ кlэлъэныкъор — ордунэжъ гупапчъэм фэд, ары анахъмэхьанэ зиlэр! — лlыхъужъ орэдыр

Шы фыжьыр джары усэзэхалъхьэм сыдигъокІи зыфырапэсыщтыгъэр, ым, заом хэты хъумэ, шы фыжьым ар зыфытесыщтыгъэр. «Шы фыжьэп, пкІэгъуалэ аlo нахь!» еlошъ, тэтэжъ Хьаджэкъызэ, Шыблэкъохьэблэ джэгокІожъыр, сэ къыскІэнакІэ ренэу. Си «ГъучІы Тыгъужъы...» зэрэщышъушІагъэу ситэтэжъцІэрыІожъы шы лъэпкъмэ боу хэшІыкІышхо афыриІ...

Арышъ, ушъхьагъу-жъошъхьагъу лъымыхъужьынэу тыдэ къикІыгъэ пыий лІыхъужъ орэдхэр, етІанэ укІонышъ, зэолІмэ афэгъэхьыгъэ гъыбзэхэр, ащ изакъоп — дэхагъэми, бзэджагъэми – хэтрэми зыфиучылыжьырэр зэхэзылъхьэрэ ІотэжьакІор, гъэнэфагьэу, пкІэгъуалэм зэрэтесым щыгъозэн фэягъэ! Ей! КъызэрыкІоп ар! Зэпыйхэри — мытхыгъэ хабзэба ар — ащ фэсакъыщтых. БгъуитІумкІи — ари мытхыгъэ нахь мышіэми! — пшъэрылъ шъхьаІэу зэфаштэжьы, ей. Ар къызэраухъумэныри зэкІэми ягугъу. КІо, цІэ-Іужь фаемкіэ — нэфэшъхьаф. Ціыфыгъэнчъагъэ. Хьэйнэпэ шІуцІэ зишІыжыынэу фэмыемэ. Чъыгыжъыр зыщебэджырэм чъыгыкІэ къетаджэ. Хьилагъэ дызепхьэмэ ар Къушъхьэмэ алъызыгъэІэсыжьыни икІэрыкІэу чъыгышъхьэм къеуцо. Шы фыжьым, хьау, пкІэгъуалэм, ионэгу итІысхьани къыкъокІы. Адэ къыкъокіын. Фэшъуашэ щыіэмэ, зифэшъуашэр, ым, лъэпкъым къыхэкІы, хьакъ.

Арэпышъ, шыуш фыжьыр ымыгъотыгъмэ нэфэшъхьаф къыхихыщтгъагъэ, пъэныкъуитІуми аригъэшІэным пае афиюпщыщтгъэ, пэшюрыгъэшъэу зэкІэми макъэ аригъэІущтгъэ, мары-мары сиш зыфэдэр, мардж... Ары шъхьае, Къушъхьэмэ шэн-хабзэу ахэлъым хэшІыкІ фызимыІэм сыдэущтэу гурыбгъэюн плъэкІына ар?

Къаlуи сегъэдэlуба, таущтэу гурыбгъэlона джы гъучlыгу зыкlоцlылъ топышхом, ыы, игъогъо зэпымыужь дэгусакъыз шъыпкъэ ехъулlэжьыгъэмэ ежьыр-ежьырэу?.. Етlани нахьи нахь тхьамыкlэгъожьыр ышъхьэ зэрэфимытыжьыр ары... а-енасын, уемыхъуапс а гъучІ гъогъолэжъыми!

Угу егъунэуи чіыпіэ ит ар! Ащ игубж сибгырысэгъу пэпчъ щиухъумэнэу Тхьэшхом селъэіу.

Ау щытми Къушъхьэхэр, Къушъхьэхэр...

Адрабгъу-акlыбы зыкъэзышlыгъэу гъучlщыуаныжъкlэ къяцэгъурэ бжъэкъокожъмэ къушъхьэгоу нэмыплъкlэ ягоожьых, арышъ акlуачlэ къыхьыщтыр... Къушъхьэми...

Язэхашіэ къыхьыгъ шъуіуа ар?

Мо зы чіыпіэ имызэгьэшъурэ джаурым, «О Алахьталэмкіэ шіошъхъуныгьэ зиіэхэр», шъуфаемэ къышъосіон, онэгум зыридзэмэ, хьау, пкіэгъуалэм елъэдэкъаомэ, зыхэбгъэкіокіэн икъун къытхэкіын, шхоіур ыгъэджэгу зыхъурэм. Ары адэ, урысмэ яджэгокіожъ-усэзэхалъхьи, уемынэгуий, боу шыбгырыджэгу шіагъу. Умышіагъэми джы нэскіэ?..

Бгырысыбэмэ уахигъэлъыхъухьан ащ ишыу гъэпсыкІэкІи, пшысэ хьалэмэтэу шышІумэ къапилъхьан ылъэкІынэу къулай зэрэІэкІэлъымкІи, а-енасын! Аей гущ, моу непэрэ нэфапІзу мо сильэпІэ нэбгыритІур къушъхьэ тІокІэ шъоф щызэІузгъэкІагъэхэмэ! Ым-м... Черкес шэхъожъэу Хьаджэкъызэрэ А. Си. усэзэхэлъхьэкІо цІэрыІожьымрэ. Сыд фэдэ насыпыгъагъ ар! Сыд фэдиз орэд цІыфым иблэнагьэ тэтэжъ фызэхимыльхьагь Іори! Пачъыхьэмэ къагъэтэджырэ лъыгъэчъэ заохэр жъугъэу къызэкІэлъыкІохэ зэхъум, емыкіу фэслъэгъукіэ къасіорэп, дунаишхом тет цІыфхэр зэрэгъэфыкъожьын-зэрэутхьэбзыжьын лъэшым зыфызэхахьэхэм, тэтэжъэу Хьаджэкъызэ имэкъамэмэ хахъо афишіыгь...»

> ЦУЕКЪО Юныс. «ЩЭМЫОХЪУ» 2005 (н. 153— 156).

УхыпІэр:

Джары, силъапізу гъззетеджэр, лъзгъо ціыкіуищ сэ пфыхэсщыгъ. Адкіз къзнэжьрэр о уиіоф!

Я 4 — 5-рэ нэкіубгьохэр зыгъэхьазырыгъэр ЦУЕКЪО Юныс.

Адыгеим изекlo лъагъохэмкlэ текlоныгъэр къагъэблэгъагъ

Калужскэ хэкум ит къалэу Тарусэ телевизионнэ фильмжем ыкІи программэхэм яфестивалэу «Берега» зыфиlорэр джырэблагъэ щыкІуагъ. Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Калуга» мыгъэ я 10-рэу ар зэхищагъ. Фестивалым изэнэкъокъу компание 43-мэ яюфшІэгъэ 200-м фэдиз къырахьылІагъ. Телерадиокомпаниеу «Адыгеим» ипрограммэхэу «Мир вашему дому» (авторыр — Кудаикъо Алый), «Туристический маршрут» (авторыр — Тэу Замир, къэтынитІуми ярежиссерыр — Гъазые Бирамхъан) зыфиlохэрэр зэнэкъокъум хагъэлэжьагъэх. Ахэр фестивалым икі эух едзыгъо пхырыкі ыгъэх. Авторхэр ащ хэлэжьэнхэу Тарусэ рагъэблэгъэгъагъэх. Тэу Замирэ зэрэхигъэунэфыкІыгъэмкІэ, компаниеу «Руфа-Тур» ипащэу Бибэ Муратрэ Мыекъопэ пивэшІ заводым ипащэу Пэнэшъу Къэплъанрэ ІэпыІэгьоу къаратыгъэм ишІуагъэкІэ Тарусэ кlонхэ ыкlи фестивалым хэлэжьэнхэ алъэкіыгъ.

— Фестивалыр гъэшІэгъонэу зэхащэгъагъэ. Фильмхэм чэщырэ тяплъыщтыгъэ, мастер-классхэр мафэрэ кІощтыгъэх. Ахэр зэхэзыщэгъагъэхэр телеканалэу «Урысыер 1» зыфиІорэм иполитическэ обозревателэу ыкІи къэбар къыдэкІыгъохэр зезыщэу Андрей Кондрашовымрэ телеоператорэу Николай Ломакинымрэ. Фестивалым и Диплом шъхьаІэ зыхьыгъэр Красноярскэ телекомпаниер ары. Тэ «ХэушъхьафыкІыгъэ Диплом» къытфагъэшъошагъ. Николай

Ломакиным къызэриlуагъэмкІэ, программэу «Туристический маршрут» зыфиlорэм Адыгэ Республикэм идэхагъэ, ичІыопс изытет, щыпсэурэ цІыфхэм яшэн-хабзэхэм нэlуасэ уафешlы, ипшъэрылъ егъэцакІэ». Тителеоператорэу Шъэджэшъэ Азэмат тырихыгъэ пстэум осэ ин фашІыгь. Къэтыным къыщыдгъэлъэгъогъэ адыгэ къэбым имэфэкІэу псыкъечъэхыпІэу Рыфабгъо щызэхащэгъагъэр жюрим хэтыгъэхэм лъэшэу ашІогъэшІэгьоныгь. Фестивалым къыщагъэлъэгъогъэ фильм зэфэшъхьафхэм ащыщэу тыгу рихьэу тІу къахэдгъэщыгъ. Ахэр КъТРК-у «Волгоград» зыфиlорэм щытырахыгьэу «По имени Дед» зышъхьэу Урысыем изаслуженнэ артистэу Петр Зайченкэм фэгъэхьыгъагъэр, фильмым ипродюсер — къутамэм ипащэу КІэрэщэ Аслъанбэч ыкІи КъТРК-у «Белгород» щытырахыгъэу «Великий слепой» зыфиlоу урыс тхэкІо нэшъоу Василий Ярошенкэм фэгьэхьыгъагъэр. Къэтынхэм просветительскэ мэхьэнэ куу ахэль. Тызэпльыгьэми, къытфаютагьэми къытшъхьапэнэу бэ къахэтхыгь. Къыдэтхыгьэ текІоныгьэм типшъэрылъхэм ахегъахъо, тэгугъэ тапэкіи нэмыкі фестивальхэм тахэлэжьэн ык/и Адыгеим ыціэ дахэкіэ ащыдгъэіун тлъэкІынэу, къеІуатэ Замирэ.

(Тикорр.). Сурэтым итхэр: Тэу Замирэрэ Гъазые Бирамхъанрэ.

ШэпхъакІэхэм атехьащтых

АР-м гъэсэныгъэмрэ шіэныгъэмрэкіэ и Министерствэ мы мафэхэм кіэлэціыкіу іыгъыпіэхэм яюфышіэхэм апае семинар зэхищэгъагъ. Ар фэгъэхьыгъагъ федеральнэ къэралыгъо шапхъэхэу еджапіэм пэмыхьагъэхэм ягъэсэныгъэ фэгъэхьыгъэхэр кіэлэціыкіу іыгъыпіэхэм яюфшіэн зэрэхагъэхьащтхэм.

Семинарым июфшіэн хэлэжьагьэх министерствэм, шіэныгьэхэм яхэгьэхьон пыль республикэ институтым яюфышіэхэр, кіэлэціыкіу іыгьыпіэхэм япащэхэр ыкіи якіэлэпіухэр.

Министерствэм июфышізу Вэрэкъо Хъурет игущыІэкІэ сеиинарыр рагъэжьагъ. ШэпхъакІэхэм атетэу ІофшІэныр зэхэщэгъэныр пшъэрылъ псынкІэу зэрэщымытыр, ащ Іофыгьохэр къызэрэзыдихьыштхэр къыІуагь, ахэм язэшІохынкІэ амалэу щы-Іэхэр къыхигъэщыгъэх. Ащ къызэриlуагьэмкlэ, мыщ фэдэ «Къэралыгьо шапхъэхэр» кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэхэм апае апэрэу зэхагъэуцуагъэх. Ахэм атетэу Іоныгьом и 1-м къыщегьэжьагьэу кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэм Іоф ашІэн фае. УрысыемкІэ апэрэу еджапІэм пэмыхьагьэхэм ягьэсэныгъэ общэ гъэсэныгъэм лъэгэпІэ шъхьафэу хагъэуцуагь. Ар зы лъэныкъомкІэ дэгъу, ащ сабыим иптун имэхьанэ къе-Іэты, ау пшъэдэкІыжьыри нахьыбэ къешІы.

КІэлэціыкіу Іыгьыпіэхэм яюфышіэхэм къызэрэхагьэщыгьэмкІэ, ІофыкІэм къагурымыІоу хэтыр макІэп. ГущыІэм пае, шэпхъакІэхэм атетэу піуныгъэм июф изэхэщэн кіэлэціыкіу іыгъыпІэм ипшъэрылъхэр нэмыкІ фэдэу къешІых. Мы аужырэ уахътэм сабыйхэр пІуныгъэм нахьи егъэджэгъэнхэм нахь мэхьанэ раты хъугъэ Аш къыхэкіэу тапэкіэ кіэлэціыкіухэм япіункіэ нахь анаіэ зытетыгьэхэм джы охътэ макІэ къафэнэ. Арэу щытми, шэпхъакІэхэр зэхэзыгъэуцуагъэхэм кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэхэм егьэджэн-пІуныгъэ Іоф ачІэмылъэу къаІорэп. Гъэсэныгъэр сабыим джэгукІэмкІэ ыгъотынэу шапхъэхэм къыдалъытэ. Ахэм ІзубытыпІэ ашІырэр гъэсэныгъэм нахьи сабыир нахьыжъхэм е илэгъухэм акІэрыплъызэ дунаир къыгурыІонэу, гъэсагъэ хъунэу ары. НэмыкІзу къэпІон хъумэ, мэхьанэ зэратырэр Іофшіагъэм кІэухэу фэхъурэр арэп, сабыим хэхъоныгъэ ышІынымкІэ амалэу ыгъотын фаехэр ары.

Арышъ, кlэлэцlыкlу lыгъыпlэм сабыим ишlэныгъэ щауплъэкlунэу щытэп. Ащ къыхэкlэу кlэлэ-

піухэм упчіэ къагъэуцу: кіэлэціыкіухэм яшіэныгъэ ууплъэкіун уфимытымэ, сыдэущтэу программэр ащ къызэрагурыіуагъэр къэпшіэщта?

Шапхъэхэм къызэраюрэмкіэ, ащкіэ узэрыгъозэщтыр сабыим исоциальнэ портрет, ар щыізныгъэм зэрэхэуцорэр, ащ щыпсэун зэрилъэкіырэр арых. Сабыир кіэлэціыкіу іыгъыпіэм икъычіэкіыгъом нэутхэн фае, ежь-ежьырэу гупшысэн, социальнэ шапхъэхэмкіэ псэун ылъэкізу щытын фае.

Семинарым къыщыгущы агъэхэм зы гумэкІыгъо яІагъ. Шапхъэхэм атетэу Іоф зышІэщт учреждениехэм ащылэжьэщт специалистхэр икъу фэдизэу щыІэхэп. Мы къэкІорэ охътэ благъэм ахэр сыдэущтэу къэбгъэхьазырыщтха? Илъэс заулэм къыкІоці Урысыем кіэлэціыкіу миллион фэдизмэ кІэлэцІыкІу Іыгъыпіэхэм чіыпіэ ащагъотын фае. Ахэм апылъыщт специалистхэр, анахьэу кіэлэпіухэр, логопедхэр, дефектологхэр ящыкІэгьэщтых. Ащ пае бюджет учреждениехэу ащ фэдэ ІофышІэхэр къэзыгъэхьазырхэрэм нахьыбэ аштэн фаеу амышІы хъущтэп. Ащ дакІоу кІэлэпіухэм ыкіи нэмыкі Іофышіэхэу кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэхэм ащылажьэхэрэм ялэжьапкІэ къэмы ахэр Іофыш эхэмкІэ игъэкъугъуае хъущтых.

. СИХЪУ Гощнагъу.

Шъузыфаер къыхэшъухын шъуфит

Пенсиехэмкіэ шіокі зимыіэ страхованием исистемэ изэіугьэкіэгьэ іахь зыщыіэр 2002-рэ ильэсым къыщы-ублагь. 1967-рэ ильэсым ыкіи ащ ыуж къэхъугьэхэу, іофшіапіэ зиіэхэм ар къязытыгьэм лэжьэпкіэ фондым къыхэхыгьэу проценти 6-у ыгьэхьырэр ары ар къызыхэкіырэр. Пенсиер зыщызэрэугьоирэм ихьэрэр нэмыкі системэхэм ахахьэрэп, непэ пенсием щыіэхэм аратыщтми пэіухьэрэп. Ар къэралыгьо е унэе компаниеми пенсиехэмкіэ мыкъэралыгьо фондыр арыми, ціыфым ежь шіоигьоу къыхихыгьэм инвестициеу къытырэр ары.

ПенсиехэмкІэ системэм зегъэушъомбгъугъэным фэгъэпсыгъэ шІыкІэхэм къызэрэдалъытэрэмкіэ, Іофшіапіэр къезытыгъэм взносэу 2013-рэ илъэсым ыгъэхьырэр зыфэдизыщтыр ыгъэнэфэнэу цІыфым фитыныгъэ иІ. Непэ ар проценти 6 мэхъумэ, зэрэщытэу къыгъэнэн е проценти 2-м нэсэу къыригъэхын ылъэкІыщт. Ащ ыпкъ къикІыкІэ пенсием истраховой Іахьэу проценти 10 хъурэр 14-м нэсыщт. 2014-рэ илъэсым страхованиемкІэ взносхэр зыфэдизыщтхэри ежь цІыфым зэрэфаеу къыхихын амал и .. Проценти 2-м къыгъэсыщтым пенсиехэмкІэ фитыныгъэу иІэр нахь макіэ хъунэу къикіырэп, страховой Іахьыр процент 14-м зэрэнэсырэр къыдэплъытэн фае, ащ сыдигьокІи зэхьокІыныгъэ фэхъурэп.

Цыфым ипенсие зэрэзэрэугьоирэм лъымыплъэрэмэ, къыхахъорэр зыфэдизыр зэримыгъашІэрэмэ, пенсием истраховой Іахь къызхэкІыщтым взносхэр кІонхэу ышІымэ нахьышІу. Сыдэущтэу а фитыныгъэр ыгъэфедэн ылъэкІыщта? Мары мыщ дэжьым къыщыдэшъулъытэн фаехэр:

— джыри унэе гъэ loрышlэк lo компаниер е пенсиехэмк lэ мыкъэралыгъо фондыр къыхэшъумыхыгъэу, ау проценти 6-р къэжъугъэнэжьынэу шъуфаемэ, илъэсэу тызыхэтым итыгъэгъэзэ мазэ и 31-м нэс зызфэжъугъэзэщтыр жъугъэнэфэн е къэралыгъо гъэ lорыш lэк lo компаниеу «Внешэкономбанк» зыфи-lорэр къыхэшъухынышъ, лъэ ly тхылъыр яшъутын фае;

— гъэ lopыш ləк lo компаниер е пенсиехэмк lə мыкъэралыгъо фондыр къыхэшъухыгъахэу, ахэмк lə пенсиер зэ lушъогъак ləу, ау проценти 2-м шъукъыщыуцу шъуш louгъоми, тыгъэгъазэм и 31-р къэмысызэ «Внешэкономбанкым» зызэрэфэжъугъэзэжырэм фэгъэхьыгъэ тхылъыр яшъутын ык lu процентуу шъузыфаер жъугъэнэфэн фае:

— компаниер е фондыр къыхэшъухыгъэу, проценти 6-р къэжъугъэнэжьынэу шъуфаемэ, зыпари шъумытхыгъэ зыхъук в 2014-рэ илъэсым къыщыублагъэу пенсиер зыщызэlyк врэм а проценти 6-р ары к ющтыр.

ШъуишІоигъоныгъэ къызщи-Іорэ тхылъыр ПенсиехэмкІэ фондым ичІыпІэ къулыкъоу шъо шъузыфаем ешъутын шъулъэкІыщт, нахь игъэкІотыгъэу мыщ пылъ шапхъэхэри ащ къыщышъуаІощтых. Джащ фэдэу УФ-м ПенсиехэмкІэ ифонд и Интернет нэкІубгъуи ахэр къишъухыщтых.

Унэгъо 320-мэ ащыІагъэх

Илъэсык і еджэгъур къызихьагъэм къыщыублагъэу полицием и юфыш і эхэр зэгуры юныгъэ зэрымылъ унэгъо 320-мэ ащы і агъэх. Іоныгъом и 1-м къыщыублагъэу зэхащэгъэ пэш юрыгъэшъ юфтхьабзэу «Школа» зыфиюрэм къыдыхэлъытагъэу еджап і эхэри унагъохэри къак і ухьагъэх.

Зыныбжь имыкъугъэу еджапіэм мыкіохэрэр, илъэсыкіэ еджэгъум чіэмыхьажьыгъэхэр, урокхэр хэзынэхэрэр къыхэгъэщыгъэнхэр ары пшъэрылъ шъхьаізу ахэм яіагъэр. Унагъохэм зэращыіагъэхэм имызакъоу, еджапіэхэм яадминистрациехэм япащэхэм заіуагъэкіагъ, кіэлэеджакіохэми урокхэм ачіэмыхьэхэмэ иягъэу къэкіощтым, бзэджэшіагъэ зэрахьэмэ ащ къыкіэлъыкіон ылъэкіыщтым афэгъэхынгъэ зэдэгущыіэгъухэр адашіыгъэх.

Джащ фэдэу полицием иlo-

фышІэхэр урокхэми ачІэсыгьэх, зыныбжь имыкъугъэу учетым хэт нэбгырэ 290-мэ заlуагъэкІагь, ящыІэкІэ-псэукІэ зыщагьэгъозагъ, еджапІэм макІохэмэ ауплъэкІугъ. Ясабыйхэм зэралъымыплъэхэрэм, япlун-лэжьын зэрэпымылъхэм апкъ къикlэу ны-ты 52-мэ административнэ пшъэдэкІыжь арагъэхьыгъ. АР-м хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ и Министерствэ и Гупчэу зыныбжь имыкъугъэу бзэджэшlагъэ зезыхьагъэхэр охътэ гъэнэфагъэм зыщаІыгъыхэрэм нэбгыри 5 чІагъэтІысхьагъ.

ГЪУКІЭЛІ Нурбый

Къушъхьэр огум хэщэягъэу, Тыжьын паlор къыщыгуагъэу, Гур пІэпихэу илъэгагъэ, Мэшъхьаукъо чэщыр кІуагъэу. Пчэдыжь тыгьэу къыкъокІыгьэм, Къушъхьэшыгур тырестыкІы. ЧъыІэтагьэу къечьэхыгьэм, Бгъэм гопэгъур делъэсыкІы.

Тыгьэм ышъо джыри плъыгьэп, Осэпс чъыІэр гъушъыжьыгъэп. Мыжъосынмэ къахэпшыгъэу, Бжалэр гъогум къытепшыхьэ. КІэим чІыбгъэу къыдэчъыгъэм Мары слъэгъурэп унэ къогъоу Жъгъырбы куашэр егъэхъые. Дышъэ ощхэу къытэкъугъэр, ГъогурыкІом къытырепхъэ.

Къушъхьэшыгоу зэгозыгъэм, Хъоу тІуакІэу псым дихыгъэм, МакІэп гьозэу зэрахьагьэр, Хъугъэ-шІагъэу щаІотагъэр. ШІум хьалэлэу шІур пагъохэу, Нэрэ псэрэ зэфагъадэу, ЯпсэупІэ къушъхьэшыгоу Лъэпкъ шъхьафитэу щыпсэугъ.

ЩыІэх ліыгьэм зырагьэшхэу, Жъалымыгъэм чІыгур ышхэу. Чэщ гупсэфи къафэмыкІоу, ШІури ери зэкІэлъыкІоу. ГукъэкІыжьыр зэпыугъэ, Гум илъынтфэ къудыигъэ. Ау а пстэури атхыжьыгьэп, Мыжьосынмэ къаІотэжьрэп.

Мы къэбарыр дэмышъхьахэу, ШІокІодыным тещыныхьэу, Ыбзэ шъуашэу зэригъафэу, Сятэжъ бэрэ къыІотагъ. ЗэзгъэшІагъэу сэри шъэфыр, ФэсымышІэу зэблэхъугъэ, Сиамалы къызэрихьэу, КъэсІотэнэу исхъухьагъ.

Бэ щышІагьэр ар зыхъугъэм! ЗекІо гъогум къытемыкІхэу, ЛІэблэнагъэр зэтырахэу, Лыжъ жэкіэфмэ зэіапахэу Хъугъэ-шІагъэр амылъахъэу, Къырагъа о пщынэм гъыбзэу. Ау лъэхъаныр зэкІэзыгъэу, КъэзышІэжьырэр макІэ мэхъу.

Лъэпкъ псэупіэр къушъхьэм хизэу, Бгъэр шъхьафитэу ом щыхьарзэу, Псэр ынапэ ишэпхъэгъоу, ХьакІэм игъом щыпэгъокІхэу, ИпытапІэ агъэшІагъоу, Пшъашъэм ыбгы ипсыгъуагъэ Дунай псаум щызэлъашТэу, Щэрджэс лъэпкъыр щыпсэугъ. Іашэр шъуашэм итэлъхьажьы.

Ашъо джанэм ыфызыгъэу, Оркъы шъаор къушъхьэм хэт. Лъэр шыныбэм къыуфагъ. ХьакІзу зажэрэр къэкІуагъзу, Шыри пшъыгъзу мэлъэпао, Бгъэжъ ыІыгъэу бгыпэм тет. Лъэпкъы заом илІыхъужъэу, Зым ишъуашэ къызэрыкіу. Адрэм ыбгъэ зышІошІыжьэу, Зэхэпхъагъэу къащы мэlу.

АукІыгъэу, агъэстыгъэу Къуаджэ пэпчъы зыбгъэхэлъ. Ащ пэшіуекіоу пчыр Іэтыгъэу Мыдрэм ыгу уlагъэм хэлъ. Зэп пцэшІуащэу рагъэкІыгьэр, Чэтэ Іапшъэу зэпакІыгъэр. МакІэп щытхъоу къалэжьыгъэр, Пагэу гъыбзэм рагъэкІугъэр.

Лъэпкъы заом ыгощыгъэу, ГъашІэр тІуми зэрахьагъ. Ау гъэпціагъэ тіури хъугъэу, ЧІыгур ибэу къагъэнагъ. Оркъыр бгышъхьэм къыкІэрэхьэ Еплъ, къушъхьэтхым уц тетыжьэп, Лъэрыгъэным зыкъырехы, Ригъэблагъэу лІыр ылъапсэ, Мыгузажьоу къыдэпсальэ:

Шым къепсыхи, синыбджэгъу, Яжьэу щылъым тыхэгъаплъ. Бэ щымышізу мы чіыпіальэм, Пшъэшъэ макъи, кlэлэ джэгуи, Ори сэри тагъэпцlагъэу

АУЖЫРЭ ОРКЪ

Къоджэ псаум дэlукlыжьрэп, Шы Іэхъогьоу Іэлы хъугъэм, Шахъор сакъэу ахэтыжьэп.

КъыкъокІыгъэу тыгъэр къэплъы, Къушъхьэ шыгур пэжъыужьы, ЗэпыкІыгъэу къамэу щылъым, Инэбзыйхэр щэкІосэжьы. Псыхъо чъэрым кІэрытыгъэр. ПэІулъашъор къешІэкІыгъэу Хьэблэ лІыжъхэр зытесыгьэр.

Лъэпсэичых пхъэшъхьэ чъыгхэр, Гъэсэигъэх псынэкІэчъхэр. Уни тахъти зэхэтхъыгъэ, Сэнэ куамэхэр гъэстыгъэ. Мары лъачІэр джыри стыгъэп, Унэ бгыкъур къефэхыгъэп. Мары лъхъончэу къыпызыгъэр, Яжьэм стыгъэу къыхэфагъэр.

Еплъ онджэкъэу ефэхыгъэм, Ащ тысыпізу ешізкіыгъэм. Бэ гупшысэу щаІэтыгъэр, Орэдыжъэу къыщаlуагъэр. Ипщынабзэ зэпыкІыгъэу, Бзэпсыр машІом зэпичыгьэу, Гъыбзэр яжьэм жъокоу пэлъ, ШыкІэпщынэр стыгъэу щылъ.

Кушъэ нэкІым сигъэмысэу, Жьэу къилъыгъэм ыгъэсысэу, Щыт кушъэпсыр зэпытхъыгъэу, Сабый унэр истыкІыгъэу. Муары къужъэу сызпысыгъэр, НэкІушъхьаплъэу сикІэсагъэр. КІэгъэстын ашІыгъэу мэсты, Ебэджыгьэу бгъэным дэсты.

Чъыгы жьаоу тикІопІагъэр, Муары джашьоу гьогум тет. Тиныбжыкъоу къитынагъэр, Къытщыгугъэу къушъхьэм хэт. Мары псыхъор игъукІыгъэу, Хэлъ кІэлэгъур хьадэ хъугъэу. КІасэр бэрэ шыпліэм дэсэу, ТисыкІыгь ащ псы нэмысэу.

Къаlо чІыгум илэжьагъэр? Пчыпыджыныр ытх хэІугь. Шэщым пкіантіэм ымэ чіэт, Лъэпкъ тамыгъэр налым тет. Джы олъэгъуа, амалынчъэу, Лъэпкъ джэныкъом тыкъекlужьы. Гъашізу тиіэр кіуагъэ пкіэнчъзу,

Іапшъэр чатэм къыгъэчагъ, Тэри гъашІэр къытэдао. Ау едэІоль гъыбзэ макъэм ТІопсэ ныбэ топ щэгъуагъо. Зэпыугъэп шхонч макъэр, Чыгур къаджэ къытщыгугъэу.

Муары бгышъхьэу тызтесыгь Жьыбгьэм ымэ зыщытшІагьэр. Згъотыжьыгъэп гъозэрыплъэр, ПлъапІзу лъэпкъым щыриІагьэр. КъыпцІэ чъыгхэр зэгочыгъэх, Гъогухэр топым ыкъутагъэх. Зэхэфагъ псынэпкъы зандэр, Къушъхьэшыгоу осы закІэр.

Сыд бгъэхъагъэр, силъэпкъэгъу? Пыим Іапэр фэпщэигъ. Адрэм Іуагъэр зэкІихьажьи, Хышхом цыпэр хидзэжьыгь. Лъыр ришъугъэу бзыу тесыжьэп. Къырагъэщхы ощх имыгъоу, КъагъэкІыгъэр хэткІи мыгъоу.

Хыр мэуалъэ нэпс щыугъэу. Чыгур хымэу гум къинагъ, Чъыгы кІышъор шъо техыгьэу Льэпкъ шъхьафитэу щыпсэугъ. Тыгъэм шэплъэу къыгъэплъагъ.

(Поэм)

Нэпкъ зырызым татетыгъ. Бгъотыжьыгъэп къыуаlуагъэр, Тэри тштагъэп къащэигъэр.

Псыни псыхъуи зэхатІагъ, Щэнаутыр ахакІагь. Пкіантіэр къяхэу замыгьалізу Екіужьыгъэх джы псыфалізу. Игъом Іапэр къэпщэигъэп, Бъэжъым сыбъэ ребъэтхъыъ. Зихьадэгъум, псыр Іэзэгьоп, Жъалымыгъэм тебгъэшхыгъ.

Тыгъэр къуахьа е къыкъокlа? Іуагъэр цыпэу хым хэдзагъ. Мафэр къакіуа е мэкіожьа? Шъэфэу тІури зэхэпхъагъ. Чыгур сянэу спсэ хэмыкізу, Ау сымышІэу угу хэзгъэкІэу Напэр пщагъэ нэпэнчъагъэу, Сэщ уфэдэу псэр мыщагъэу.

КъэсэІэты къэмэ стыгьэр, Чэтэ Іапшъэу яжьэ хъугъэр. ЧІыгур пыим зэлъиштагъ, Къушъхьэм шІункІыр къыхэхьагъ. Мазэр пщэсым къыхэсыкІы, Лъэпкъыр гъунэм зэпырэкІы. Пчыпыджынэу щагъэІагъэм, Мазэр къещы ауІагьэу.

А илъэсхэр тщыгъупшэнха, ШІэжьэу тиІэм хэзыжьынха? Джэуапынчъэу джы къэсыгъэу, Тынэ решъу гум нэсыгъэу. Тутын ціынэу упчіэ дыджым, Тылъыхъужьырэп тилъэмыджэу. Непэ гъашіэр тіэкіу гупсэфы Игъэпціальэу къехьы пщэфыр.

Нэпкъы зандэм уефылІагьэп, Гузэжъогъоу укlэрытэп. Шым къепсыхи зыгъэпсэф, КъытэкІугъэп тэ гупсэф. Еплъ ІэшІагьэу къафэпхьыгъэм, Джэнэтыгъэу хэкужъ хъугъэм. Гъогу улъэхъуа угъощагъэу, Сыд къэпІонэу узфэягьэр?

НатІэр Іужьоу зэфэщагьэу Лъэрыгъэным лІым зырехы. Чэфынчъаеу мэкъэ дэгукІэ, Хъугъэ-шІагъэр къырещажьэ: Ильэс пчъагьэ гупсэфынчъэу, СыкъекІокІы джэуапынчъэу. Шъыпкъэр сшІэмэ сыгу къэузы, Симыгъотмэ слъэ мэузы.

Мельц еахашуах уешехьах мешП Псыхъор щэпсэу къызщефэхрэм, Укъеплъыхмэ къушъхьэ лъапэм Джэмэт къуаджэр кlэрытыгъ. Сабый макъэр сыушэтэу КІэир бэрэ къэзгъэджагъ. ПэІо фыжьэу къысшъхьарытэу Пщэхэр ренэу сишъхьэнтагъ.

Сибгъэхэлъхэр огъэшІагьо, Сыд ащ оркіэ хэльыр шіагьоу. Шхончыр мао, чатэр мабзэ, Сызэрехьэ шыр гъэсагъэу. Тыркуи, перси сичэтапэ Гузэжъогъоу ІэкІэкІыгъэп. Ау сигъашІэ ибгъэхэлъхэр СихэпІэжъы пэсшІыжьынхэп.

КІэлэ дэдэу къоджэ стыгъэм, Гъэрэу пыим сыдищыгъ. Хымэ лъэпкъым илъэс пчъагъэм Игухэлъы фэшІу сишІыгъ. ЦІи, лъэкъуацІи, унэгъуацІи Сабый шІэжьым къыхэзыгъ. СызщапІугъэм сыкІэнэцІэу, СыкъекІокІы илъэс хъугъэу.

ГъашІэр, olo синыбджэгъу! КъаІолъ, гъашІэм уасэу иІэр, ЧІым шъхьэзакъоу укъытенэу,

Чатэр, шхончыр Іэмэ-псымэу Заор джэгоу, ущыпсэоу? ІэшІэхыгъэп тигупшысэ Илъэс пчъагъэм тагъэсагъ, ТшІошъ агъэхъуи тымамырмэ Лъэпкъ тыхъунэу тыгугъагъ.

Къуаджэр стыгъэ. Игугъу ПшІынэу цІыф къэнагъэп. Къэзгъотынэу сикъоджэгъу, Къушъхьи шъофи къэзгъэнагъэп. Ау осэІо, джэуапынчъэу Илъэс псаум сыкъекІокІы. 0шІа къуаджэу мыщ щысыгьэр, Лъэпкъ ціэрыю ащ дэсыгьэр?

Пстэуми alo Джэмэт къуаджэм, Хьэрамыгъэр инэгъуаджэу, Псэм теліыкірэр агъэшіагьоу, Джэмэтыкъохэр дэсыгъэу. Бэ щынагьоу зэрахьагьэр, ЛІыгьэ шапхьэу къагьэнагьэр. Ер зыпхъыгъэм ер къыфакіо, Зэусэжьхи дзэр къызэкіом. А псэупІэр къабгынагъ.

Заом лІыгъэр щытхъоу хихэу, Шъхьафитынчъэр япсэхэхэу, Хымэ лъэпкъым фэчырэнэу Фэегъахэхэп гъэрынхэу. Бэ ащ шъэфэу зыдахьыгъэр, Хымэ чІыгоу зэпачыгьэр. Джы ихапІэ къэбарынчъэу, Лъэхъур ехьы амалынчъэу.

Къуаджэр пыим ипсэупІ. Азанаджэр къыдэкІуаеу, Зэхэпхынэп къыщыджагъэу. Яорэди абзи тшІэрэп. Арэу щытми, моу еблагь! Къуаджэр пыим къыухьагъ. ГупсэфыпІи щыбгъотын ГущыІэгъуи тыпфэхъун.

Ори сэри тыоркъ лъэпкъ, Оркъыр Іуагъэм фэшъыпкъэжь. Тхьэм гупсэфэу ущегъаІ, Сэ гупсэфым сыкІэхъопсрэп. Сыщысынэуи зэскужьрэп. Уахътэр пкіэнчъэу згъэкіодыщтэп, Сигухэлъхэр згъэгужъощтэп. Джаур къупшъхьэм хэшlыкlыгьэу, Сэ псэупІэ зыфэсшІыщт.

Ар къызеІом къемыжэжьэу, Лъэрыгъэным лъапэр итэу, ЗиІэтынэу къыпщигъэхъоу, Шым лъэдакъэкІэ evaгъ. Шылъэмакъэр зэхихынэу Оркъыр игъо ифэжьыгъэп. Жъогъохэчъэу мэшІотхъуабзэр Шым ылъабжъэ къыхеуты. КІакор бгъэжъэу мэбыбатэ.

ГукъэкІыжьым зэкІигъанэу Бгъэжъ тІупщыгъэр ыпэ итэу, Шым етІыргуи чІыгур ритхъоу Бзыум фэдэу кІиІэжьыгь. Мыжъуи хъоуи ащымыщтэу, КІэгъожьыгъэм изекІуакІэу, ЗимышІэжьэу шыр тІупщыгъэу Гъунэгъу къушъхьэм дэчъэягъ.

Джащ пыдзагьэу гьэшІэгьонхэр Джаур къуаджэм щыхъухэ хъугъэ. Чэщы къэсми зы унагьо А псэупіэм дэкіодыкіы. Іашэр — машІо, е пІэ шыгъэм Хьадэ хъугъэу къыхахыжьы. Чэщы къэсми а зы уахътэм Бгъэжъ шІуй макъэр къыхэІукІы.

КъаІотэжьы а лъэхъаным Джынэ Іэлыр шыхъушІагъэу. Хьадэгъу чъыІэр шъхьаримыхэу Джэмэт къушъхьэм къыщикІухьэу. Псэ зыпытыр имэщІусэу, Гъогу техьагъэр амгъотыжьэу. ХьэкІэ-къуакІэу, къолэбзыоу Къушъхьэм хэсмэ зэбгырахыжьхэу.

ГъочІэгъ Іупэм щегъэжьагъэу, Мыжъо сыджмэ теуцуапІэр Ылъэ щизэу хиупкІыгьэу Чэщи мафи къамылъэгъоу Псыхъом ехы нэмазшІыгьом. Жыбгым ужыр, ощхым бжылыэр Егъэсэи осым лъагъор. Оркъ лъэужыр гъотыгъуае!

БзэджэшІагъэр зэхишІагъэу Гъунэгъу къуаджэм дэс ефэндыр Чэщыныкъом машІом еплъызэ МыкІосэнэу Тхьэм елъэІу. Нэмазщыгъыр щэ егъазэ, Исабыйхэр егъэlасэ. Тхьэм иІуагъэ лъэшэу ины, БзэджэшІагьэр егьэпщынэ.

Уахътэр макІо зэкІэнагъэу МашІор мэсты мыкІосэжьэу, Джаур къуаджэу къэтІысыгъэр Мыгупсэфэу зэкlэкlожьы. ЗэпырыкІи игъунапкъэ Зиушъэфи тІысыжьыгъэ. Ау бзэджашІэр къагъотыгъэп, ЛъышІэжьыныр зэпыугьэп.

Илъэс кІуагъэу къушъхьэ цыпэм Хымэ хьадэм щыІукІагьэх. Пэмычыжьэу ащ ылъапсэ Шым икъупшъхьэхэр щылъыгьэх. Уехъопсэнэу щыгь щыІагьэп, Ау лъэпІагъэ Іашэу голъыр. Бгъэгоу къащым зэлъикІугъэм Оркъы хьакІэр рашІэжьыгъ.

Зым иІуагьэ зыр тефэжьзэ, Пыим тхыгъэу къыкІэныжьзэ, ЛІыгъэу оркъым зэрихьагъэр Лъэпкъым хъишъэу къыхэнагъ. КъауІагъэу хьылъэу оркъыр Шым гъочІэгьым къыхьыжьыгь. ЗэІэзэжьэу оркъы закъор Бэрэ джыри псэужьыгь.

Бгъэжъы цапэм дэгъэнагъэу МашІор къуаджэм ригъэхьыгъ. Къыгъэфабэу иІэшІагъэ Оркъыр бэрэ гупсэфыгъ. Ау аджалыр къызыфакіом, ГукІэ оркъым зэхишІагъ. Нэмысынхэу бэн зыфишІи Зиушхужьи Іэсэжьыгъ.

Бэ щынагьоу оркъы закьом Къэмыуцоу зэрихьагъэр. КъаІотэжьы а лъэхъаным Джынэ Іофыр къыщежьагъэу. Зыщидзыеу гу фэбагъэм, ЦІыфи псалъи зэхимыхэу, Рихьыжьагъэр еухыфэ, Лъыр ишхынэу щыпсэугъ.

Пый пцэшІуащэм бгъэр рихыгьэу, Оркъым ыпсэ зигощыгъэу Игупшысэ чІимынагьэу Бэным ычІэ илъ гупсэфэу. Тыгъэ бзыир куамэм къехи Ынэгушъхьэ шэплъ къышІыгъ, Ильэс пчъагьэ зыльыхъугьэм ИлъышІэжьэу гупсэфыгъ.

Бэ тешіагъэр хъугъэ-шіагъэм, ЗиІэтыжьрэп мэшІо лыгъэм, Сабый ціыкіухэр рагъэщынэу КъаІотэжьрэп тхыдэ чыжьэр, Ау къушъхьэтхыр зэпигъаджэу Хъоур чъыІэу къыпэджэжьэу Чэщ зэрэхъоу а чыпальэм, Бгъэжъы макъэр джыри щэджэ.

Джэмэт кІэим къышъхьарытэу, Къушъхьэ зандэу псыхъом ехрэм, Гум ифаплъэу узеплъыхрэм, ГукъэкІыжьым зыщеІэты. Хъугъэ-шІагъэм ишыхьатэу Хэолъагъо мыкІодыгъэу, Оркъым ылъэ фэшІу къодыеу ДэкІояпІэу хэупкІыгъэр.

ГъогурыкІом иІэшІагьэу Оркъы закъом фишІыжьыгъэу, Мыжъосыныр бэны цыпэм Пэlо шыгоу къышъхьарэщы. Огу шхъуантlэм хэщэягъэу Къушъхьэу щытмэ уахэплъэнэу, Е упшъыгъэу уетІысэхмэ, Оркъы мыжъом утетІысхьэ.

Зезыщагьэхэр: Д. Стрельцов, Ростов-на-Дону, Х. Талаев, Грозный, И. Князев, Курск.

«Зэкъошныгъ»: Плахтий, Трещанский, Абаев (Къушъхьэ, 82), Бацев, Такълый, Батырбый (Коттоев, 72), Ибрагимов, Эйдельнант (Мыкъо Мурат, 77), Осмаев (Ушаков, 68), Датхъужъ.

.. , Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: Григорян — 12, Калоев — 69, «Витязь».

«Зэкъошныгьэм» ешІэгьур зэрэшІуахьыгъэм дакІоу, тифутболистхэу Заур Осмаевымрэ Кирилл Эйдельнантрэ судьям къафигъэпытагъ — шапхъэр аукъуагъэу ылъыти. Ащи тегъэгумэкІы, сыда пІомэ «Зэкъошныгъэм» ифутболистхэр анахьыбэрэ къызыфагъэпытагъэхэм ащы-

щых. Тикомандэ итренер шъхьаlэу Шыумэфэ Рэмэзан къызэрэтиlуагъэмкІэ, «Зэкъошныгъэр» нахь дэгъоу ешІэным фэшІ уахътэ ищыкІагъ. Футболистхэм яІэпэІэсэныгъэ хагъахъо, ешіэкіэ амалхэм зафагъасэ.

Гугъэ зиlэм уежэн фаешъ, «Зэкъошныгъэм» гъэхъагъэхэр ышІыхэ зыхъукІэ нахь игъэкІотыгъэу тыкъыфэтхэщт.

ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Купым зэрэщешіагъэхэр

«Астрахань» — «Олимпия» - 0:1, «Газпром» — «Таганрог» — 3:2, СКВО — «Волгарь» — 0:0, «Митос» — «Черноморец» — 0:1, «Биолог» — «Краснодар-2» — 2:1, «Дагдизель» — «Терек» — 1:0, «Мэщыкъу» — «Торпедо» — 2:4, «Энергия» — «Алания-Д»

ЧІыпІэхэр

ЕшІэгъу 14 командэ пэпчъ иІагьэр. ЧІыпізу зыдэщытхэмрэ очко пчъагъэу рагъэкъугъэмрэ зэтэ1. «Волгарь» — 38

2. «Черноморец» — 32

3. «Олимпия» — 29

4. «Митос» — 27

5. «Торпедо» — 26 «Дагдизель» — 26

7. CKBO— 25 8. «Витязь» — 22

9. «Газпром» — 19

10. «Биолог» — 19

11. «Астрахань» — 18 12. «Таганрог» — 15

13. «Краснодар-2» — 14

14. «Алания-Д» — 13

15. «Терек-2» — 10

16. «Зэкъошныгъ» — 9

17. «Мэщыкъу» — 8

18. «Энергия» — 5.

«Зэкъошныгъэр» Іоныгъом и

29-м Астрахань икомандэу «Астрахань» зыфиюрэм Мыекъуапэ щыІукІэщт. ЕшІэгъур мафэм сыхьатыр 2-м аублэщт.

ФУТБОЛ. ПРЕМЬЕР-ЛИГЭР

Зыхьыщтыр къэпшІэщтэп

Урысые Федерацием футболымкіз изэнэкьокьоу суперлигэм щыкюрэм къыдыхэлъытэгъэ зичэзыу ешюгъухэр щы агъэх. Ябгъонэрэ зэјук эгъухэр зэраухыгъэхэм гъэш эгьонэу ахэтльагьорэр макіэп.

ФУТБОЛ

Адыгэ Республикэм футболымкіэ изэнэкъокъу ыкіи и

Кубок икъыдэхын афэгъэхьыгъэ кізух ешіэгъухэр Мые-

«Волга» — «Анжи» — 2:1.

Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: Бибилов — 11, Путило — 21, Путило — икъэлапчъэ дидзэжьыгъ, 22, «Волга».

«Динамо» — «Локомотив» **— 1:3**.

Нобоа — 59, «Динамо». Ндойе — 51, Самедов — 74 (пенальтикіэ), Ткачев — 90+, «Локомотив».

«Крылья Советов» — «Урал» - 1:1.

Амисулашвили — 19, «Кр. Советов». Гогниев — 11, «Урал». «Кубань» — «Амкар» — 0:3.

Георгиев — 8, Якубко — 14, Пеев — 16 (пенальтикlэ),

«Спартак» — ЦСКА — 3:0. Озбилиз — 39, Комбаров —

53, Паршивлюк — 59, «Спар-

«Ростов» — «Зенит» — 0:4.

Данни — 50, Аршавин — 67, Халк — 77, Файзулин — 85,

«Рубин» — «Томь» — 1:2.

КІ эух ешІ эгъ ух эр

къуапэ истадионэу «Юностым» щыкющтых.

Рондон — 15, «Рубин». Панченко — 34 (пенальтикіэ), Бордачев — 87,»Томь».

«Терек» — «Краснодар» —

Мамаев — 14, «Краснодар». «Спартак» ЦСКА-м зэрэтекІуагъэр тшІогъэшІэгъон, ешІэгъум къепіоліэн плъэкіыщтыр макІэп. «Ростов» апэ итэу къыхэкІыгъэми, командэр лъэшэу зэрэщымытыр зэlукlэгъухэм къагъэлъагъо. Уикъалэ ущешІэзэ такъикъ 35-м къыкІоцІ гъогогъуи 4 уикъэлапчъэ Іэгуаор къыпшІудадзэныр гухэкІ. «Кубань» къехъулІагъэр ащ нахь гухэкІ. Краснодар щешІэзэ командэ къызэрыкloy «Амкар» 3:0-у къытекІуагъ. Такъикъи 8-м къыкІоцІ гьогогьуищэ «Кубань» икъэлапчъэ хьакІэмэ Іэгуаор къызэрэдадзагъэм уимыгъэгумэкІынэу хъурэп. Краим икомандэ Европэм и Кубок зэрэфэбанэрэр къызыдэплъытэкІэ, щыкІагъэу командэм иІэм унаІэ теодзэ. Я 16-рэ такъикъым пчъагъэр 0:3 зэхъум «Кубань» хэкІыпІэ къыгъотын ылъэкІыщтыгъэба?

«Рубин» ауж къинэрэ командэу

«Томь» къызэрэтекІуагъэм къыпкъырыкІырэр бысымхэм якомандэ ыпэкіэ зэрэщешіэрэм уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр ары.

«Рубин» итренер шъхьаlэу К. Бердыевым судьяхэр ыгъэмысагъэхэми, ешІэгъур зэраухыгъэ пчъагъэр зыми зэблихъущтэп.

Зэгъэпшэнхэр

Мыекъопэ «Зэкъошныгъэр» Премьер-Лигэм щешІэрэмэ ядгъапшэу къыхэкІы. Судьяхэм язекІуакІэхэр Мыекъуапэ тыгу щыримыхьэу загъорэ къыхэкІыми, нахьыпэрэм фэдэу лъэшэу тыубынхэм тиІоф тетэп. Арэу щытми, «Зэкъошныгъэр» «Мэщыкъом» тикъалэ зыщыlокlэм сурэтэу тетхыгъэм къыфэдгъэзэжьы тшІоигъу.

Тифутболист, фыжьыр зыщыгъыр ары, ыпэкІэ илъыгъ. Къэлапчъэм благьэу екlугъ, хъагъэм Іэгуаор ридзэнымкІэ амалышІу иІзу къытщыхъугъ. А нэгъзупІзпІэгъум «Мэщыкъом» иухъумакІохэм ащыщ тифутболист къебэнэу, кіуапіэ къыримытэу фежьагь. Къэlаби тифутболист ыlэ къыубыти (шъуеплъ сурэтым), зы-ІэкІимыгъэкІэу къеІункІыгъ. Тифутболист ешіапіэм тефагь, іэгуаор ІэкІэкІыгъ.

ГъэшІэгьоныр судьям ыгъэмысагьэр ары. «Зэкъошныгъэм» ифутболист ар къеушъыигъ — пенальтир ыгъэнэфэщтэу тыгугъэзэ.

Спортым ащ фэдэхэр хэхъухьэхэми, зэнэкъокъухэм ямэхьанэ къеlыхырэп, тшlогъэшlэгъонэу тапэкІи тяплъыщт. Шапхъэхэр зыукъохэрэм, зафэу мызекІохэрэм апае хэбзэ шапхъэхэр шыІэх.

Сурэтым итыр: «Зэкъошныгъэр» «Мэщыкъом» дешіэзэ хьакіэмэ яфутболист шапхъэхэр зэриукъохэрэр.

Зичэзыу зэіукіэгъухэр

«Амкар» — «Ростов»

«Рубин» — «Динамо»

«Томь» — «Волга»

«Урал» — «Локомотив»

«Терек» — ЦСКА

«Зенит» — «Спартак»

29.09

«Анжи» — «Амкар»

«Динамо» — «Кр. Советов»

«Краснодар» — «Рубин»

«Волга» — «Кубань»

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзы-

гъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

> Редактор шъхьаІэр ДЭРБЭ

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр мэщліэкъо

Саид

ТИМУР

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

ТХЬАРКЪОХЪО Адам

Редакциер зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ,

ур. Первомайскэр, 197. Телефонхэр: приемнэр:

52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ -и гъз ГорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916 Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4000 Индексхэр 52161 52162 Зак. 3233

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

аублэщт.

Чъэпыогъум и 2-м зэдешІэщтхэр: «Урожай» Тульскэр -«Адыгэкъал» Адыгэкъал. Мафэм сыхьатыр 3-м ешІэгъур

Чъэпыогъум и 5-м зэlукlэщтхэр: «**Урожай»** — «**Кощхьабл».** Мы командэхэр Кубокым фэбэнэщтых. Зэјукјэгъур мафэм сыхьатыр 10-м аублэщт.